

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Křesťanská výchova

Ladislav Ambrozek

PASTORACE MLADÝCH MANŽELSTVÍ

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím literatury a zdrojů, které jsou uvedeny na konci této práce.

V Hodoníně dne 12. 4. 2016

Ladislav Ambrozek

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce ThLic. Michalu Umlaufovi za jeho trpělivost a toleranci. Také chci poděkovat své rodině za povzbuzování a podporu při dokončování studia. V neposlední řadě patří mé poděkování všem, kteří mi poskytli cenné informace v odpovědích na dotazníky. A mé poděkování patří také otci Maxmiliánu Vladimíru Filovi a všem, kteří mne podporovali v modlitbách.

OBSAH

ÚVOD	6
1. MANŽELSTVÍ V BOŽÍM PLÁNU	8
1.1. Záměr Stvořitele	8
1.2. Manželství po prvním hříchu	8
1.3. Ježíš obnovuje původní záměr	9
1.4. Aktuální pohled církve na manželství	10
1.4.1. Druhý vatikánský koncil a pastorální konstituce Gaudium et spes ...	10
1.4.2. Papež Jan Pavel II.	12
1.4.3. Papež František	12
1.5. Vlastnosti manželství	13
1.5.1. Jednota manželství.....	14
1.5.2. Nerozlučitelnost manželství.....	14
1.5.3. Věrnost manželské lásky	15
1.5.4. Otevřenost k plodnosti	15
2. PŘÍPRAVA NA SVÁTOST MANŽELSTVÍ.....	17
2.1. Důležitost přípravy na manželství.....	17
2.2. Etapy přípravy na manželství	18
2.2.1. Vzdálená příprava na manželství.....	18
2.2.2. Bližší příprava na manželství.....	19
2.2.3. Bezprostřední příprava na manželství	20
2.3. Realita v českých a moravských diecézích	21
2.3.1. Bližší příprava v ČR	22
2.3.2. Bezprostřední příprava na manželství v ČR	26
2.3.3. Naplňování směrnice Papežské rady pro rodinu ze 13. 5 . 1996 v ČR	
.....	33
3. PASTORACE MLADÝCH MANŽELSTVÍ.....	36
3.1. Mladá manželství a pastorační doprovázení v církevních dokumentech .	36
3.2. Důvody nutnosti pastoračního doprovázení	37
3.2.1. Partnerská komunikace	38
3.2.2. Umění smíření	38

3.2.3. Budování nových rolí	39
3.2.4. Přijetí daru života a zodpovědné rodičovství	39
3.2.5. Duchovní život.....	40
3.3. Formy pastorační práce mladých manželství v ČR.....	40
3.3.1. Manželské večery	42
3.3.2. Manželská setkání.....	44
3.3.3. Další pastorační aktivity pro mladé manžele.....	46
3.3.4. Doprovázení mladých manželů zkušeným manželským párem	46
3.4. Malá sonda do života mladých manželů hodonínského děkanátu	49
4. ZÁVĚR	55
5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
6. SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	61
SEZNAM TABULEK.....	62
SEZNAM GRAFŮ.....	63
PŘÍLOHY	65

ÚVOD

Když jsem si před šesti lety zvolil téma diplomové práce Pastorační péče mladých manželství, vycházelo to zejména z mé zkušenosti z přípravy na přijetí svátosti manželství mladých párů v našem hodonínském děkanátu. V této službě jsme zapojeni s manželkou již devátým rokem a podílelo nebo podílí se na ní další manželské páry. Vnímám a vnímám, že tato povinná příprava je pro mnoho pokřtěných po dlouhé době ojedinělá příležitost k setkání s církví a jejím působením a je otázkou, zda opět na dlouhou dobu ojedinělá zůstane nebo se na ni podaří navázat dalším působením, setkáváním, doprovázením, prostě nějakou formou pastorační péče o mladá manželství.

Mezitím také proběhla mimořádná a řádná synoda biskupů, které se věnovaly tématu „Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě.“

Cílem práce je poukázat na potřebnost pastoračního doprovázení mladých manželství, vhodné formy takového působení církevního společenství a také na možnost navázat péčí o mladá manželství na bezprostřední přípravu snoubenců.

První část práce popisuje Boží záměr s manželstvím a základní vlastnosti manželského svazku.

Druhá část práce se zabývá přípravou na svátostné manželství. Shrnuje požadavky a podmínky, jaké pro přípravu na svátost manželství v České republice stanovuje Instrukce Papežské rady pro rodinu a Směrnice České biskupské konference a informace, jak se tyto dokumenty daří naplňovat v českých a moravských diecézích. K vyhodnocení jsem připravil i několik otázek pro vedoucí pracovníky diecézních center pro rodinu. Tohoto stručného kvantitativního šetření se zúčastnily všechny oslovené centra. K tomu připojuji zajímavou malou sondu do života snoubenců olomouckého a hodonínského děkanátu, která opět vychází z kvantitativních dotazníků, které vyplňují snoubenci při přihlášení na kurz přípravy na svátost manželství.

Třetí část poukazuje na důvody, proč by měla církev mladým manželstvím poskytovat pomoc a péči, uvádí stávající možnosti pastorační péče a popisuje nový prvek párového doprovázení mladých manželů, který je běžný v některých zemích, u nás byla tato možnost nastolena v závěru minulého roku v knize Josefa Zemana, Jindřicha Šrajera a Jindřicha Kotvrdy Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu.

V závěru této kapitoly představuji závěry třetího kvantitativního dotazníku, kterým jsem oslovil mladé manžele z hodonínského děkanátu - absolventy přípravy na svátost manželství v uplynulých osmi letech. Otázkami jsem mimo jiné zjišťoval, jak hodnotí své manželství, jak znají a využívají nabídky aktivit (zejména církevních) pro podporu manželského vztahu, co jim ve využívání brání a co by naopak přivítali.

V závěru se zamýšlím nad možnostmi, jak může církev lépe snoubencům a mladým manželům přibližovat ideál křesťanského manželství a jak jim ho může pomáhat prakticky naplňovat.

Jsem stále více přesvědčen, že manželství a rodiny, které se denně snaží křesťanský ideál jednoty, nerozlučitelnosti, věrnosti a otevřenosti k plodnosti žít a naplňovat, jsou naprosto nezastupitelné a nenahraditelné pro budoucnost církve i celé společnosti. A proto si zaslouží maximální pomoc, péči a ochranu.

1. MANŽELSTVÍ V BOŽÍM PLÁNU

1.1. Záměr Stvořitele

Základ pro Boží plán se vztahem muže a ženy nacházíme hned v úvodu Písma svatého, v první kapitole první knihy Mojžíšovy, kde čteme: „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. A Bůh jim požehnal a řekl jim: Plod'te a množte se a naplňte zemi.“ (Gn 1,27). A v druhé výpovědi o stvoření člověka v druhé kapitole knihy Genesis je uvedeno: „Proto opustí muž otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“ (Gn 2,24).

Bůh tedy tvoří člověka, aby byl Jeho obrazem, a úplnost tohoto obrazu je ve stvořené dvojici muž a žena. Je to proto, že vzorem tohoto obrazu je Bůh v Trojici jako společenství osob¹. I jeho obraz je tedy tvořen jako společenství osob. Jinými slovy, je-li člověk stvořen k Božímu obrazu, nemůže být sám, je stvořen pro vztahy.² Bůh sám říká: „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou.“ (Gn 2,18). Proto zdraví Adam ženu radostným zvoláním. Muž a žena jsou si Bohem dáni jako vzájemný dar.³ Jsou také stvořeni jako rovnoprávné osoby, žádný z nich není určen, aby druhého ovládal, žena i muž mají stejnou důstojnost. Rozdílnosti mezi mužem a ženou nemají být „kamenem úrazu“ vzájemného soužití, ale jsou určeny k vzájemnému obohacení a doplnění. Až ve sjednocení muže a ženy zamýšleném Bohem je člověk úplný a harmonický.

1.2. Manželství po prvním hříchu

První lidé – Adam a Eva – žili k obrazu Božímu. To znamená, že jejich vztah byl ideální výměnou lásky. Prvním hříchem však byla tato podstata vztahu muže a ženy narušena. Do vztahu člověka s Bohem i do vztahu mezi ženou a mužem se dostává strach, nedůvěra, obviňování.⁴ Sklon ke zlému, touha ovládat druhého člověka, závist a

¹ Srov. JAN PAVEL II., *apoštolský list Mueliris dignitatem*. Zvon, Praha 1992, čl. 7.

² Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JIDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 22.

³ KASPER WALTER, *Evangelium o rodině*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2014, s. 15.

⁴ Srov. Gn 3,8-13.

nenávisť se naplno projevuje ve vztazích v rodinách v dalších příbězích Starého zákona. „I viděl Hospodin, jak se na zemi rozmnožila zlovůle člověka a že každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý.“ (Gn 6,5). Přesto Boží obraz se v srdcích některých lidí stále obnovoval: „Ale Noe našel u Hospodina milost.“ (Gn 6,8).

Také Izrael, vyvolený národ, nepoznával přesně Boží záměr s manželstvím. V jeho dějinách totiž docházelo k různým výkyvům: od monogamie k polygamii, od stability po rozvod, od vzájemnosti po podřízenost ženy muži, možnost rozluky poskytnutá Mojžíšem.⁵

Přesto se ve Starém zákoně na mnohých místech přirovnává smlouva Boha s jeho lidem ke svazku muže a ženy. Tento obraz popisují mnozí starozákonní proroci. „Nevěrnost Izraele však nezničí věčnou věrnost Pána, a proto je vždy věrná láska Božím příkladem nezbytnosti věrné lásky, jaká má být mezi manžely.“⁶

1.3. Ježíš obnovuje původní záměr

Ježíš Kristus znovu vyzdvihuje prvotní záměr Boha Otce s manželstvím při stvoření člověka, když v Matoušově evangeliu v rozhovoru s farizeji potvrzuje: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se k své manželce, a budou ti dva jedno tělo; takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Mt 19, 5-6). Když se farizeové odvolávají na Mojžíše a jeho ustanovení, že muž smí propustit svou manželku, Ježíš odpovídá: „Pro tvrdost vašeho srdce vám Mojžíš dovolil propustit manželku. Od počátku to však nebylo.“ (Mt 19,8).

Ježíš svou smrtí na kříži a zmrtvýchvstáním „obnovil původní řád stvoření, rozvrácený hříchem, sám dává sílu a milost žít manželství v novém duchu Božího království.“⁷

Ježíš Kristus tak obnovuje srdce člověka, aby bylo původní záměr opět schopno realizovat, tj. aby bylo opět schopno milovat podle Božího vzoru.⁸

⁵ Srov. BISKUPSKÁ SYNODA, *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka (24. října 2015)*, čl. 40 [online]. Dostupné z <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/> [29.2.2016].

⁶ JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 12.

⁷ Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995, čl. 1615.

A novou rovinu vnímání manželství jako velké milosti a tajemství zjevuje svatý Pavel, když v listě Efezským dává za vzor vztahu muže a ženy sebeobětující se vztah Krista a církve (srov. Ef 5, 21-33). „Milost Ducha Svatého činí z manželského spojení živé znamení svazku mezi Kristem a církví.“⁹

1.4. Aktuální pohled církve na manželství

Aktuální pohled církve se odvíjí od Druhého vatikánského koncilu.

1.4.1. Druhý vatikánský koncil a pastorální konstituce *Gaudium et spes*

Na Druhém vatikánském koncilu církev jednoznačně vyzdvihla to, co je opravdu lidské a co připodobňuje člověka k Bohu a navrácí se ke zdroji, který očisťuje a posvěcuje.¹⁰ Výrazně se tak na koncilu mění důraz v pohledu církve na manželství.

Manželství přestává být vnímáno jako instituce, jejímž primárním a výlučným cílem je plození a výchova potomstva, jako legitimní prostor na uspokojování sexuální žádostivosti a jako prostor pro správné plnění požadovaných úkolů a povinností. Fakt je, že toto „klasické“ pojetí mělo na koncilu ještě hodně zastánců. Předloze textu kapitoly o manželství a rodině např. kardinál Ruffini v koncilové rozpravě vyčítal, že zanedbává rozlišení mezi prvotním (plození) a druhotným (vzájemná pomoc manželů a vzájemné zdokonalování manželů) účelem manželství.¹¹ Naproti tomuto „klasickému pojetí“ získával postupně převahu tzv. „moderní“ směr, jehož mluvčím byl například montrealský arcibiskup Léger, který „nechce slyšet o prvotním a druhotném cíli a o nějaké jejich nadřazenosti nebo podřazenosti, nýbrž vidí v manželství především společenství života a lásky, v němž a jímž se manželé zdokonalují, a v potomstvu vidí plod, vyvrcholení a jakési korunování manželské lásky.“¹²

⁸ Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 28.

⁹ BISKUPSKÁ SYNODA. *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka* (24. října 2015), č. 36 [online]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/> [29.2.2016].

¹⁰ Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 17.

¹¹ Srov. SKALICKÝ KAREL, *Radost a naděje*. Křesťanská akademie, Řím 1968, s. 138.

¹² Tamt., s. 143.

Tento nový pohled postavený na tajemství trojičního vztahu lásky mezi božskými osobami – jako inspiračním zdroji pro utváření manželských vztahů – vyzdvihuje budování společenství lásky mezi manžely. Otevřenost lásky pro plození nového života je samozřejmou součástí její podstaty.¹³

Druhý vatikánský koncil se tedy nakonec shodl a o manželství a rodině pojednal v pastorální konstituci *Gaudium et spes* (Radost a naděje) v článcích 47 až 52. Konstituce vyzdvihuje a podporuje důstojnost instituce manželství a ústřední význam vzájemné lásky. Dobrý stav manželského a rodinného společenství shledávají koncilní otcové jako předpoklad šťastného života člověka i lidské společnosti.¹⁴ Manželství je představeno jako „posvátný svazek“ a jako „důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil vlastními zákonitostmi.“

Opravdová manželská láska je pozdvižena k účasti na božské lásce; vykupitelskou silou Kristovou a spásonosným působením církve se usměřňuje a obohacuje, aby manželé byli účinně vedeni k Bohu a dostalo se jim pomoci a posily v jejich vznešeném úkolu otce a matky. Proto jsou křesťanští manželé posilováni a jakoby svěceni k povinnostem a důstojnosti svého stavu zvláštní svátostí.“ (GS 48)

Když to shrneme, změny důrazu církevního učení se odehrávají ve třech tématech:

a) Manželství se prezentuje jako specifické povolání ke svatosti a to takovým způsobem, jak to doposud magisterium ještě neučinilo, žádné jiné povolání není nadřazeno nad manželstvím.

b) Novým způsobem se prezentuje význam manželské lásky. V nauce koncilu se manželská láska stává středem pozornosti a hraje centrální roli.

c) Koncil vysvětluje vztah mezi láskou a plodností. Nikde se nezmiňuje o účelech manželství a jejich hierarchii, ale chce dát odpověď na rozšířenou mentalitu, která přijímá postoje proti životu.¹⁵

¹³ Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 18.

¹⁴ Srov. II. Vatikánský koncil. Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, O církvi v dnešním světě (7. prosince 1965) in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

¹⁵ Srov. DOLISTA JOSEF, *Naděje vložená do manželství*, teologicko-pastorální studie, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc 1994, s. 145.

1.4.2. Papež Jan Pavel II.

Jan Pavel II. se tématu rodiny a manželství věnuje velmi často. Myšlenkově navazuje na Druhý vatikánský koncil a také na encykliku papeže Pavla VI. *Humanae vitae*. Jeho hlavním východiskem je přesvědčení, že základním povoláním člověka je povolání k životu lásky. Lásku považuje za kořen manželského a rodinného života¹⁶ a v apoštolské adhortaci *Familiaris consortio* učí: „Jako bez lásky není rodina žádným společenstvím osob, tak bez lásky nemůže rodina jako osobní společenství žít, růst a uskutečňovat se.“¹⁷

Papež také v adhortaci *Familiaris consortio* rozvíjí koncilní vnímání rodiny jako „domácí církve“: „Křesťanská rodina představuje jako domácí církev původní a základní školu výchovy ve víře. Denní život skutečně křesťanské rodiny je první zkušeností s církví.“¹⁸

Jan Pavel II. přispěl významně také ke změně pohledu na lidskou sexualitu. V souboru katechezí *Teologie těla* papež říká, že „tělo bylo stvořeno, aby přenášelo do viditelné skutečnosti světa tajemství skryté od věčnosti v Bohu, a tak bylo znamením.“¹⁹ Jak? Právě skrze krásu a tajemství pohlavní odlišnosti a naše povolání stát se „jedním tělem.“ ... Tak se sexuální láska stává v jistém smyslu ikonou či pozemským obrazem vnitřního života Trojice. ... Z této analogie také ale jasně vyplývá, že pohlavní spojení musí být zaměřeno k lásce a životu, jen tak buduje rodiny a kulturu, která žije pravdu lásky a života.²⁰

1.4.3. Papež František

Brzy po svém zvolení oznámil papež František svolání mimořádné biskupské synody věnované tématu „Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě“.

¹⁶ Srov. tamt., s. 160.

¹⁷ JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 18.

¹⁸ JAN PAVEL II., Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě (30. prosince 1988), Zvon, Praha 1996, čl. 62.

¹⁹ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Katecheze Jana Pavla II. o lidské lásce podle Božího plánu, Paulínky, Praha 2005, s. 101

²⁰ Srov. WEST CHRISTOPHER, *Teologie těla pro začátečníky*, Stručný úvod do sexuální revoluce Jana Pavla II., Paulínky, Praha 2010, s. 15

Synoda měla dvě části. Mimořádné shromáždění proběhlo 5. – 19. října 2014 a řádné shromáždění 4. – 25. října 2015. Oběma jednáním předcházela celocírkevní diskuze nad rozeslanými materiály a otázkami. Zapojit se tak mohlo celé církevní společenství. Výsledkem diskuze byla Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka, který na jejím základě vydal apoštolskou exhortaci *Amoris laetitia*.

V závěrečné zprávě je potvrzen pohled na manželství, jak byl zdůrazněn na Druhém vatikánském koncilu. A to, že „obrazem Božím jsou i muž a žena jako dvojice“²¹. Že „ve svobodném „ano“, které si muž a žena vyslovují na celý život, se zpřítomňuje a zakouší Boží láska.“²² Znovu je připomenuta pevná a ničím nenahraditelná vazba mezi rodinou a církví (křesťanská rodina je „domácí církví“²³) a rodinou a společností (rodina je základní buňkou společnosti, která navozuje pevná spojující pouta, na nichž se zakládá lidské soužití, a která – tím, že rodí a vychovává děti – zajišťuje obnovu a budoucnost společnosti“²⁴). V závěru zprávy je zvolání: „Rodina je ve svém povolání a poslání skutečným pokladem církve.“²⁵ Proto se o tento poklad ale také musí církev pečlivě starat a každé rodině stát na blízku a doprovázet ji na cestě. Hlavní roli v pastoraaci rodin připisuje dokument farnosti.²⁶

1.5. Vlastnosti manželství

Jak se v dějinách církve vyvíjel pohled na manželství, definovaly se postupně i hlavní, podstatné vlastnosti manželství. Poprvé je pravděpodobně uceleně předkládá svatý Augustin ve svém díle *O dobru manželství*, kde mezi dobra manželství zahrnuje: „děti, věrnost a nerozlučné pouto“.²⁷ Byť je nutné mít k některým předpokladům a

²¹ BISKUPSKÁ SYNODA. *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka* (24. října 2015), čl. 8 (on line, cit. 2015-11-16). Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/>.

²² Tamt. čl. 4.

²³ Srov. tamt. čl. 4.

²⁴ Srov. tamt. čl. 12.

²⁵ Tamt. čl. 87.

²⁶ Srov. tamt. čl. 77.

²⁷ POŘÍZ JAN, *Manželství a sexualita u sv. Augustina*, in *Teologické texty 2* (2008) [online]., dostupné na: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2008-2/Manzelstvi-a-sexualita-u-sv-Augustina.html>, [1.3.2016].

vývodům Augustinovy teologie manželství vážné výhrady²⁸, jeho závěry ohledně základních vlastností manželství se již dále výrazně neměnily.

Katechismus Katolické církve podstatné vlastnosti manželství nazývá „dobra a požadavky manželské lásky“ a řadí mezi ně jednotu a nerozlučitelnost manželství, věrnost manželské lásky a otevřenost k plodnosti.²⁹

1.5.1. Jednota manželství

Jednota je podstatnou vlastností manželství. Znamená, že manželský svazek může být pouze jeden, tj. mezi jednou ženou a jedním mužem. Tato vlastnost manželství vychází z přirozenosti manželské lásky, tak jak se stává obrazem lásky osob Boží Trojice. „Už tedy nejsou dva, ale jeden“ (Mt 19,6). Budování společné jednoty ve všech rovinách – duchovní, duševní i tělesné – je krásným společným úkolem manželských dvojic. Krásně si lze tento proces představit jako postupné srůstání dvou původně vedle sebe stojících stromů. Je to srůstání někdy bolestivé, ale výsledkem je spojení kořenů, korun a postupně i kmenů těchto stromů.

I kodex kanonického práva prohlašuje jednotu a nerozlučitelnost manželství podstatnými vlastnostmi a připomíná, že v „křesťanském manželství nabývají zvláštní pevnosti z důvodu svátosti.“³⁰

1.5.2. Nerozlučitelnost manželství

Nerozlučitelnost je druhou podstatnou vlastností manželství a je také přímým důsledkem manželského odevzdání se. Člověk je schopen dát se jen jednou a jen jednou úplně přijmout druhého člověka. Při manželském slibu si partneři slibují: „že Tě nikdy neopustím a že s Tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti.“ Vzájemným souhlasem se tedy stávají jedním tělem a není již v moci manželů tuto jednotu rozdělit. Není možné se úplně odevzdat pouze na určitou dobu.³¹

²⁸ Srov. DOLISTA JOSEF, *Naděje vložená do manželství*, teologicky-pastorální studie, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc 1994, s. 79.

²⁹ Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995, čl. 1643-1654.

³⁰ Kodex kanonického práva, Zvon, Praha 1994, kán. 1056.

³¹ Srov. MIRAS JORGE, BAÑARES JUAN IGNACIO, *Manželství a rodina*, Axis – asociace pro šíření dobré literatury, Pardubice 2014, s. 64.

„Darování osoby ze své povahy vyžaduje, aby bylo trvalé a neodvolatelné. Nerozlučnost manželství vyplývá v první řadě z podstaty tohoto daru: z daru osoby jiné osobě. Toto vzájemné darování se je projevem manželského charakteru lásky.“³²

1.5.3. Věrnost manželské lásky

Věrnost si manželé slibují v manželském slibu. „...Slibuji, že Ti zachovám lásku, úctu a věrnost, ...“ Věrnost je zřejmým důsledkem vzájemného darování se a vychází z věrnosti Boha jeho smlouvě a Krista jeho církvi. Věrnost vychází z podstatných vlastností manželského svazku jednoty a nerozlučitelnosti.

Věrnost se netýká jen fyzické stránky vztahu. Nevěry se dopouští už ten, kdo nepečuje o růst svého manželství, o jeho prohlubování. Nevěra může začínat od zdánlivých maličkostí. Například tím, že jiné osobě opačného pohlaví sdělují více informací, zážitků, pocitů ze svého života, než svému partnerovi. Stále musí manželé důsledně dbát na to, aby tu největší a vlastně jedinou jednotu a intimitu vytvářeli v rámci svého manželství.

Věrnost manželů vždy byla a je velkým svědectvím o věrné a neodvolatelné lásce Boha k člověku.³³

1.5.4. Otevřenost k plodnosti

Být v manželství obrazem Božím, znamená mimo jiné přijmout i otevřenost k plodnosti. Plodem opravdové, bezpodmínečné, darující se lásky je otevřenost novému životu. V manželství jsme povoláni být božími „spolutvůrci“ při zrození nové osoby.

„Bůh, Stvořitel a Otec, svěřil člověku život jako svůj dar.“³⁴ Je to dar z lásky a proto Bůh chce, aby za zrozením každého člověka stála láska, manželská láska rodičů jakožto odraz a účast na stvořitelské a otcovské lásce Boha.³⁵

³² JAN PAVEL II., *Dopis rodinám.*, 1994 [online], dostupné na <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000388.pdf> [2. 3. 2016].

³³ Srov. Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995, čl. 1646 – 1647.

³⁴ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, instrukce *Donum vitae* (22. února 1987), dostupné na <http://www.kebrle.cz/katdocs/DonumVitae.htm> [3. 3. 2016].

³⁵ Srov. MIRAS JORGE, BAÑARES JUAN IGNACIO, *Manželství a rodina*, Axis – asociace pro šíření dobré literatury, Pardubice 2014, s. 94.

Z těchto zásad vyplývá postoj církve k antikoncepci i různým způsobům umělého oplodňování.

2. PŘÍPRAVA NA SVÁTOST MANŽELSTVÍ

2.1. Důležitost přípravy na manželství

Abychom mohli vůbec hovořit o pastorači mladých manželství, musíme zaměřit svou pozornost na přípravu mladých lidí na manželství. Důvodů pro tento důraz je více. Za prvé, historicky nikdy nebyla stabilita manželství tak závislá na kvalitě vztahu partnerů, jako je tomu v dnešní době. V minulosti pomáhaly manželství udržovat vnější tlaky a okolnosti. Byly to důvody hospodářské, legislativní, společenské, morální. Varianta rozpadu manželství vůbec nebyla ve „společenské nabídce“ možností. V dnešní společnosti je tato „nabídka“ velmi rozšířená a další lákavou „nabídkou“ je žití „na hromádce“, tj. bez uzavření manželství. Těmto a dalším rizikům, kterými je rozhodování mladých lidí v dnešní době vystaveno, je potřeba aktivně čelit.

Právě příprava na manželství a rodinný život, jak ji vyžaduje Jan Pavel II. v apoštolské adhortaci *O úkolech křesťanské rodiny v současném světě* (*Familiaris consortio*) v článku 66, může a musí být aktivní odpovědí církevního společenství na výše popsaná ohrožení manželství a rodiny. V proslovu k plenárnímu shromáždění Papežské rady pro rodinu (4. října 1991) Jan Pavel II. řekl: „Čím více prostředí znesnadňuje chápání pravosti křesťanské svátosti manželství a této instituce jako takové, tím větší musí být úsilí o patřičnou přípravu snoubenců.“³⁶

Tato aktivita se musí zásadně rozvinout a zasáhnout co největší množství pokřtěných mladých lidí. Považuji to za jeden z velmi důležitých předpokladů toho, aby v církvi pevně zakotvila nová mladá manželství, která by rozvíjela ideály křesťanského manželství, byla tak svědectvím pro okolní svět, pomocí pro další páry a hlavně, jejichž plodem by byla nová generace s jasnou hodnotovou křesťanskou orientací. Na kvalitní křesťanské manželské páry a celé rodiny církev spoléhá mimo jiné právě při formaci nové generace nejen ve vlastních rodinách, ale i v rámci služby pro celé církevní společenství. Vzniká tak tedy kruh, který může být „začarovaný“, ale já pevně věřím, že s Boží pomocí a při zlepšení pastorační práce diecézí a farností³⁷ může z tohoto kruhu vzniknout pozitivní rostoucí spirála.

³⁶ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 4.

³⁷ Srov. tamt., čl. 18.

2.2. Etapy přípravy na manželství

Jan Pavel II. zdůrazňuje, že příprava na manželství á být postupný a trvalý proces a dělí jej na tři hlavní úseky: přípravu vzdálenější, bližší a bezprostřední. Přibližme si náplň jednotlivých etap.³⁸

2.2.1. Vzdálená příprava na manželství

Podle adhortace *Familiaris consortio* a dalších navazujících dokumentů je touto vzdálenou přípravou myšleno zejména působení rodiny na děti již od okamžiku jejich početí. Rodina má být tím prvním a základním místem formace mladého člověka a má dosáhnout základního cíle: aby každý věřící člověk pochopil, že hlavní smysl života je povolání k lásce, která má svůj původ i cíl v Bohu.³⁹

Konkrétně se v tomto období u dítěte utváří charakter, správné pořadí hodnot, učí se ovládat a správně uplatňovat své sklony, učí se správnému pochopení a chování k lidem druhého pohlaví.⁴⁰ Samozřejmostí má být formování duchovního života, který musí mít podporu a příklad v životě rodičů.

Pomocníky rodičů v tomto období mají být farnosti jako místa křesťanské církevní formace a živého společenství. Konkrétně na svou roli nesmějí zapomínat kněží, katecheté, učitelé a vychovatelé, jiné křesťanské rodiny. Ze zkušenosti s desítkami párů snoubenců mohu doporučit, aby velký důraz ve farnosti byl kladen na vytváření a všemožnou podporu společenství mládeže, která by měla vycházet již ze setkávání dětí. Společenství mládeže, ve kterém se mladí lidé rádi scházejí se svými vrstevníky, jsou výborným prostředím pro katechezi a formování křesťanských postojů. K prožívání společenství je však potřeba vést již děti, aby se vytvořily kamarádské vazby a přechod do společenství mládeže tak byl přirozeným vývojem. V dětství k tomu mohou přispívat společné dovolené rodin farnosti, kroužky pro děti, vhodně vedená

³⁸ Srov. JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 66.

³⁹ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 25.

⁴⁰ Srov. JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 66.

výuka náboženství, společné výlety, farní víkendy, farní tábory, a jiné vhodné činnosti, které by měly být zakotveny v pastoračních plánech farnosti.⁴¹

2.2.2. Bližší příprava na manželství

Podle církevních dokumentů by tato etapa přípravy měla být situována do období mladosti, do období, kdy mladí lidé vstupují do známosti a rozhodují se pro trvalý celoživotní partnerský vztah.

„Obsahově se musí opírat především o katechezi a směřovat ke stále obsáhlejšímu pochopení víry a svědectví v konkrétním životě.“⁴² Důraz je tedy kladen na prohloubení osobního vztahu s Bohem, aby mladí lidé byli disponováni k přijetí svátosti manželství a uměli z její milosti čerpat do svého osobního života a zejména do svého partnerského vztahu.⁴³

Tato náboženská příprava má být ve vhodný čas vhodnými formami doplněna přípravou na život ve dvou. Mladí lidé směřující k manželství by měli pochopit Boží záměr s manželstvím a rodinou, ke kterému patří: jednota a nerozlučnost manželství, správné chápání odpovědného mateřství a otcovství, lidské aspekty manželské sexuality, manželský úkon s jeho požadavky a cíli, správná výchova dětí.⁴⁴

Pro bližší přípravu jsou opět vhodná prostředí společenství mládeže, dále katecheze při různých setkáních mládeže, které je potřeba v širší míře organizovat na farní i nadfarní úrovni. Velmi vhodnou formou je tzv. škola partnerství, kterou organizují v některých diecézích centra pro rodinu ve spolupráci s centry mládeže. A jak doporučují čeští a moravští biskupové, lze bližší přípravu „vhodně realizovat také v rámci důkladné přípravy na svátost biřmování těch, kdo byli pokřtěni jako malé děti.“⁴⁵

⁴¹ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 3.1.

⁴² PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 34.

⁴³ Srov. JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě, Zvon, Praha 1992, čl. 66.

⁴⁴ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 35.

⁴⁵ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 4.3.

2.2.3. Bezprostřední příprava na manželství

Časově je tato část přípravy zařazena do posledních měsíců a týdnů před svatbou.

Její obsah se však může značně lišit. Ideální cíle této bezprostřední přípravy si instrukce Papežské rady pro rodinu představuje takto:

- shrnutí případně doplnění vykonané přípravy především na doktrinální, morální a duchovní rovině;
- modlitby (duchovní obnova, exercicie pro snoubence);
- vhodná liturgická příprava s velkým důrazem na svátost smíření;
- dostatečný prostor pro rozhovor s farářem za účelem hlubšího poznání každého.⁴⁶

O tomto ideálu si však, alespoň v českých a moravských diecézích, můžeme u větší části snoubenců nechat zdát. Vycházím nejen ze své lokální zkušenosti, ale i z konstatování českých a moravských biskupů, že pro řadu snoubenců je bezprostřední příprava jediná, a tedy jednorázová. Přesto, že by měla být završením dlouhodobého procesu.⁴⁷ Snahou tedy je doplnit u těchto snoubenců alespoň něco z toho, co by měli znát. Změna dlouhodobě utvářených postojů je však za tak krátkou dobu takřka nemožná nebo alespoň pouze částečná.

Bezprostřední přípravu by měl tedy řešit zejména kněz – duchovní, liturgickou a legislativní oblast – a podle možností se snaží zapojit aktivní formované manželské páry. Ty mají často za úkol prezentovat snoubencům vhodnou formou doporučená témata, jako je například psychologie partnerského vztahu, řešení konfliktů a krizí, manželství a sexualita, odpovědné rodičovství, ekonomické minimum pro život manželství a rodiny aj.⁴⁸

Maximální snahou všech, kteří se na bezprostřední přípravě podílejí, byt' ve vynuceně zkrácené a zhuštěné formě, musí být probudit ve snoubencích vědomí, že církve je milující a pečující matkou, která má na dobro jejich budoucího vztahu

⁴⁶ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 35.

⁴⁷ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 5.1.

⁴⁸ Srov. tamt., čl. 5.12.

eminentní zájem a je ochotná k tomuto dobru aktivně přispívat. Bezprostřední příprava tak musí mít ambici stát se příhodnou příležitostí k zahájení nepřetržité pastorace manželů a rodin.⁴⁹

2.3. Realita v českých a moravských diecézích

Příprava na manželství v českých a moravských diecézích by měla vycházet z doporučení Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství vydané v roce 2010 Českou biskupskou konferencí. Musím konstatovat, že ani po pěti letech platnosti této směrnice se však, až na výjimky, nedá mluvit o nějakém systému přípravy snoubenců v rámci celé České republiky. Příprava probíhá lokálně, izolovaně, podle možností se zapojením aktivních manželských párů. Neexistuje v rámci České republiky jednotná metodika, ani koordinace či alespoň shromažďování informací. Tato tvrzení opírám o vyhodnocení zaslaných odpovědí z diecézních center pro rodinu na několik otázek týkajících se přípravy na manželství a pastorace mladých manželů, a také z informací zveřejněných na webových stránkách jednotlivých center pro rodinu. Souhrn odpovědí je v tabulkách č. 1 – 4 na následujících stranách.

Část informací o nabídce kurzů pro snoubence je na webu Národního centra pro rodinu⁵⁰, které by podle Směrnice mělo hrát v oblasti přípravy na manželství aktivní roli v oblasti systematického odborného studia otázek spojených s přípravou na manželství a v přípravě vzdělávacích programů pro laiky podílející se na přípravách na manželství a pastoraci rodin.⁵¹

Ucelenější informace v této době shromažďuje Pracovní skupina „Katecheze snoubenců“ při Katechetické sekci České biskupské konference, která vytvořila tzv. identifikační listy přípravy na manželství z jednotlivých diecézí nebo menších lokalit. Příklady takových identifikačních listů jsou v příloze č. 1 – 4. Informace mi pro potřeby této diplomové práce poskytl Ing. Petr Imlauf, který byl pověřen moderováním zmíněné

⁴⁹ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 35.

⁵⁰ *Příprava na manželství* [online], dostupné na <http://www.rodiny.cz/cirkev-a-rodina/pipravy-na-manelstvi> [10.3.2016].

⁵¹ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 7.2.

Pracovní skupiny. Přesto jsem ještě v rámci zpracovávání podkladů požádal diecézní centra pro rodinu o souhrnné informace k této problematice.

Jedna z informací, o které jsem požádal, je počet církevních sňatků, abychom věděli, kolika párů se příprava snoubenců i následná pastorační péče týká. Ze získaných informací a zpracované statistiky vyplývá, že v rámci českých a moravských diecézí bylo v uplynulých třech letech uzavíráno přes pět tisíc církevních sňatků, včetně konvalidací a sanací. Více informací je v následující tabulce:

diecéze	počty svateb 2013	počty svateb 2014	počty svateb 2015
Brno	1205	1276	1363
České Budějovice	375	392	413
Hradec Králové	538	543	578
Litoměřice	179	178	181
Olomouc	1304	1221	1284
Ostrava	777	818	830
Plzeň	162	126	150
Praha	577	642	668
CELKEM	5117	5196	5467

Tabulka č. 1: Přehled informací o církevních sňatcích v jednotlivých diecézích v letech 2013 – 2015. Zdroje: diecézní centra pro rodinu, příp. kancléři, byl-li jsem na ně odkázán.

2.3.1. Bližší příprava v ČR

Bližší příprava není celostátně koordinována ani řízena (viz tabulka č. 2 na straně č. 24). Jednotlivé programy jsou lokální, nejaktivnější se jeví moravské diecéze a Arcidiecéze pražská.

Jako ukázkový příklad bližší přípravy na manželství se v několika diecézích realizuje program s názvem Škola partnerství nebo Kurz partnerství. Tento program pravidelně jedenkrát v roce v rozsahu šesti víkendů pořádají Ostravská diecéze a Olomoucká arcidiecéze, která má pro program vypracovanou podrobnou metodiku. Brněnská diecéze a Pražská arcidiecéze nabízejí pod stejným názvem nebo pod názvem

Kurz partnerství setkání pro mladé lidi v rozsahu čtyř víkendů. Programy se tedy místně částečně liší, nicméně podstatné rysy jsou stejné. V Praze není kurz z personálních důvodů již druhým rokem nabízen.

Jedná se o 4 až 6 víkendových setkání s cca měsíčními rozestupy pro páry mladých lidí, kteří spolu chodí a jsou ve stádiu, kdy reálně uvažují o možnosti uzavřít manželský svazek. Víkendová setkání se skládají z jednotlivých bloků témat s přednáškou a diskuzí v párech nebo menších skupinkách, dále ze svědectví a zážitkových doprovodných programů. K dispozici jsou pracovní listy a doplňkové materiály. Samozřejmostí je prostor pro modlitbu, adoraci, svátost smíření a mši svatou, ale také pro odpočinek a volnou zábavu. Hlavní témata Školy partnerství např. v Ostravsko-opavské diecézi jsou: 1. co si do vztahu přináším z původní rodiny, 2. vzájemná komunikace, 3. vývoj vztahu mezi mužem a ženou (vč. rozdílů mezi mužem a ženou), 4. jaká jsou naše očekávání od manželství, 5. naše představy o Bohu, 6. svátost smíření, 7. manželství jako svátost, 8. společný duchovní život, 9. budování důvěry ve vztahu, 10. rozumné řešení konfliktů, 11. sladění rodinného života a zaměstnání, 12. finanční hospodaření rodiny, 13. co ohrožuje manželství, 14. závazek v dnešní společnosti, 15. manželská sexualita, 16. etické otázky související s předáváním lidského života.

Hlavním cílem kurzu je, aby absolventi měli reálnou představu o křesťanském manželství a naději, že i oni jsou schopni tento ideál ve spolupráci s Bohem a partnerem naplnit.⁵² Identifikační list tohoto programu je v příloze č. 1.

Účastníci programu jsou podle zkušeností většinou mladí lidé ve věku 18 – 35 let, většina z nich žije aktivním křesťanským způsobem života, kdy pravidelně navštěvují bohoslužby a přistupují ke svátostem. V každé uvedené diecézi, kde je program realizován diecézními centry pro rodinu ve spolupráci s diecézními centry pro mládež, se Školy partnerství účastní ročně 20-25 párů. Tento program se dlouhodobě osvědčil, například v Ostravsko-opavské diecézi probíhá již 14. rokem a za toto období jej absolvovalo 578 osob. V Olomoucké arcidiecézi běží Škola partnerství 13. rokem a ročně se jej účastní 25 párů, někdy je zájemců více, než může být uspokojeno. V Pražské arcidiecézi program s názvem Škola partnerství proběhl naposledy v roce

⁵² *Škola partnerství – Modelový příklad bližší přípravy na manželství*, Arcibiskupství Olomoucké a Centrum pro rodinný život, Olomouc 2016.

2014, absolvovalo jej pravidelně cca 20 párů, zájem někdy převyšoval možnosti. Přesto v této době není z personálních důvodů nabízen a s jeho obnovením se podle telefonické informace z Arcidiecézního centra pro mládež Praha v nejbližším roce nepočítá.

Celkově, v rámci celé ČR, se tohoto programu v roce 2014 podle informací z diecézních center mládeže a pro rodinu účastnilo jen necelé jedno až dvě procenta párů, které později žádají o uzavření církevního manželství. Jsou to však většinou mladí lidé, kteří se o program zajímají sami nebo přicházejí na základě osobního doporučení. Existuje skupina mladých lidí, která opravdu pociťuje nutnost kvalitní přípravy na rodinný život a školu partnerství i jiné formy bližší přípravy (přednášky související s tématem partnerských vztahů a rodičovství) vyhledávají.⁵³ Jistě bude minimálně část z nich v budoucnu podle svých možností přispívat k organizování podobných akcí.

diecéze	nabídka blízké přípravy	koordinace a spolupráce	průměrná účast párů
Brno	Dva běhy Kurzu partnerství ročně.	Centrum pro rodinu s Pastoračním střediskem.	20
České Budějovice	Škola partnerství 2009, 2010. Téma partnerství při přípravách biřmovanců	Při pořádání spolupráce s DCM.	-
Hradec Králové	Jen kurzy Přirozeného plánování rodičovství.	-	-
Litoměřice	-	-	-
Olomouc	Škola partnerství od roku 2002, ročně cca 25 párů, ne všichni se někdy mohou zúčastnit.	Centrum pro rodinu s diecézním centrem mládeže.	25
Ostrava	Škola partnerství od roku 2001, zpočátku až 80 osob ročně, loni 36, letos 18, od roku 2001 21 kurzů a 578 mladých lidí.	Centrum pro rodinu, spolupráce s diecézním centrem mládeže.	10 - 20
Plzeň	2016 cyklus přednášek o manželství pro vysokoškoláky, cca 30 lidí	-	-
Praha	Škola partnerství naposledy 2014, z personálních důvodů nepokračuje, příště snad 2018.	Arcidiecézní centrum mládeže.	(dříve 20)

Tabulka č. 2: Přehled informací o blízké přípravě v jednotlivých diecézích získaný od jednotlivých diecézních center pro rodinu, webových stránek, případně doplněno telefonicky.

⁵³ BALÍK JAN, *Na cestě s mladými*, O službě církve mladým lidem, Paulínky, Praha 2004.

Zájmem České biskupské konference by mělo být, aby se nabídka Školy partnerství rozšířila do všech diecézí a pomáhala tak vytvářet podhoubí kvalitních křesťanských rodin, které budou jednak svědčit svým životem ve svém okolí a také budou těmi základními stavebními kameny, které jsou nutné pro pastorační rodin, jak bude popsáno dále. Vždyť i ve Škole partnerství a jiných formách přípravy na manželství přednášejí a spolupracují manželské páry, které svědčí o svém rodinném životě.

Do bližší přípravy řadí své kurzy Snoubenecká setkání v rodině Sdružení salesiánských spolupracovníků. Jedná se důkladný a propracovaný, který nabízí deset setkání snoubenců v rodinách po dobu školního roku ve 14 obcích a městech, zejména v Čechách.⁵⁴ Podle informací Sdružení absolvuje tuto formu bližší přípravy ročně průměrně 130 párů, tj. cca dalších 2,5 % oddávaných párů. Bližší popis Snoubeneckých setkání v rodině je v identifikačním listu v příloze č. 4.

Ve směrnici ČBK pro přípravu na manželství je uvedeno, že se „bližší příprava může vhodně realizovat také v rámci důkladné přípravy na svátost biřmování.“⁵⁵ Ze své zkušenosti s tímto doporučením určitě souhlasím. Absolvoval jsem s manželkou několik přednášek v okolních farnostech pro biřmovance a určitě je důležité a nezbytné zařazovat do této přípravy téma týkající se křesťanského pohledu na manželství. Vzhledem k věku biřmovanců (v našem regionu často 15-17 let) považuji tuto přípravu spíše za vzdálenou.

Stejně důležité je přicházet s tímto tématem na setkání společenství mládeže všude tam, kde existují. To je ve farnostech či děkanátech nebo při příležitostných setkáních mládeže, jako jsou např. pravidelná setkání mládeže s biskupem v sobotu před Květnou nedělí, na poutích, aj.

Ideál křesťanské rodiny by měl také být pevnou a pravidelnou součástí homilií při nedělních mších svatých.

⁵⁴ *Přípravy na manželství* [online], dostupné na <http://www.rodiny.cz/cirkev-a-rodina/pripravy-na-manelstvi>, [28.3.2016].

⁵⁵ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 4.3.

2.3.2. Bezprostřední příprava na manželství v ČR

Této etapy přípravy se podle údajů center pro rodinu účastní mnohem více mladých lidí, než programů v rámci přípravy bližší. Je to zjevně způsobeno tím, že jejím absolvováním je často podmíněno uzavření církevního sňatku a snoubenci se nějaké formy bezprostřední přípravy „musí“ zúčastnit. Vyplývá to i z Kodexu kanonického práva, podle něhož má být snoubencům poskytnuta osobní příprava na uzavření manželství.⁵⁶

O počtech párů, které absolvovaly bezprostřední přípravu na manželství, neexistují přesná ani přibližná čísla. Diecézní centra pro rodinu takovou statistiku vedou většinou jen částečně nebo vůbec, výjimkou bylo olomoucké Centrum pro rodinný život v roce 2014. Poskytnuté počty a informace jsou uvedeny také v tabulce č. 3 na straně 28. V těchto statistikách je evidováno minimálně 1544 (rok 2014) účastnických snoubeneckých párů, což bylo cca 30 % církevně oddaných párů v daném roce.

Lze se domnívat, že další část snoubenců byla dobrovolně připravována v rámci aktivit některých řádů nebo komunit (např. komunita Emmanuel). Mnozí snoubenci byli podle informací z diecézí připravováni pouze oddávajícím knězem. O délce, tématech, či intenzitě této přípravy v žádném sběru informací není zmínka.

Největší účast snoubenců na bezprostřední přípravě je v Olomoucké arcidiecézi, kde se oficiálních kurzů účastnilo v roce 2014 přes 550 párů z cca 1200 sňatků (tj. cca 44 %), které byly v daném roce oddány. Z dílčích údajů z roku 2015 vyplývá, že tento podíl dále rostl, přesné statistiky však dosud nejsou k dispozici. Podle zkušeností je známo, že další část párů je připravována samostatně kněžími. Tento způsob přípravy, jak jsem již uvedl, není ve většině statistik evidován.

Informace z center pro rodinu také vypovídají o mnohem větším zapojení farností a hlavně děkanátů do bezprostřední přípravy. Dále lze z informací zjistit, že existuje větší množství forem přípravy. Dobrou zprávou je, že se do bezprostřední přípravy ve všech diecézích v různé míře zapojují manželské páry, jak si to přeje i Směrnice České biskupské konference.⁵⁷ Podle zpráv z diecézních center pro rodinu je to určitě více než sto manželských párů v celé zemi.

⁵⁶ Kodex kanonického práva, Zvon, Praha 1994, kán. 1063.

⁵⁷ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 6.3.

Za vzorový přístup lze považovat systém Olomoucké arcidiecéze, která v minulosti systematicky podpořila vznik děkanátních center pro rodinu. „Ty vznikly na podnět diecézního Centra pro rodinný život a díky otci arcibiskupovi a příslušných děkanů působí už ve všech 21 děkanátech arcidiecéze.“⁵⁸ Jedním z jejich úkolů je právě spolupráce s kněžími na přípravě snoubenců i biřmovanců. Díky tomuto systému dosahuje Olomoucká arcidiecéze tak vysokého procenta připravovaných snoubeneckých párů, jak jsem uvedl výše.

Podobně systematicky se snaží postupovat také Ostravská diecéze, kde však nejsou děkanátní centra pro rodinu, ale s mnohými děkanáty spolupracuje přímo diecézní Centrum pro rodinu a sociální péči. Účast snoubeneckých párů na nabízených kurzech bezprostřední přípravy bohužel nevidují, ani neumí odhadnout.

V Brněnské diecézi není bezprostřední příprava organizována „shora“, ale vzniká „zespoda“ v rámci spolupráce kněží a manželských párů v jednotlivých farnostech (sv. Jakub v Brně) nebo děkanátech (např. Hodonín, Znojmo, Blansko). Diecézní Centrum pro rodinu a sociální péči organizuje kurzy bezprostřední přípravy v Brně a Jihlavě.

Z českých diecézí je širší síť příprav v Královéhradecké diecézi. V ostatních českých diecézích jsou přípravy evidovány zejména ve velkých centrech a příprava není nijak centrálně koordinována a řízena. Na to v této části České republiky nemá církev lidské zdroje. V diecézních centrech pro rodinu je většinou jeden až dva placení zaměstnanci, v jejichž silách není toto řešit. Při telefonickém rozhovoru mi pracovnice centra pro rodinu z Českobudějovické diecéze sdělila, „že to by chtělo pastorační plán diecéze, ale ten neexistuje.“ Z Litoměřic zase napsali: „... personálně na to vůbec nemáme, zaměstnanec DCPR jsem pouze já, ... prý se naopak bude propouštět. ... Prostě severní Čechy jsou trochu úhor.“

Mimořádné čísla zaslali z Centra pro rodinu Arcidiecéze pražské. Podle statistiky Katechetického střediska absolvovalo v roce 2015 bezprostřední přípravu 485 párů snoubenců, což by bylo necelých 73 % všech svátostných manželství v daném roce (668). Vše ale nasvědčuje tomu, že významná část těchto snoubenců je nakonec oddána v jiných diecézích. Vycházím z informací, že např. 158 párů bylo připraveno ve

⁵⁸ *Centrum pro rodinný život* [online], dostupné na <http://www.ado.cz/obsah/centrum-pro-rodinny-zivot> [28.3.2016].

slovenské farnosti a 110 párů v Akademické farnosti Nejsvětějšího Salvátora. Jedná se tedy často o vysokoškolské studenty, kteří pocházejí z farností mimo Arcidiecézi pražskou a v Praze pouze absolvují přípravu.

diecéze	způsob přípravy	evidence počtu snoubenců	počet připravujících manželských párů	koordinace CPR	chystají změnu?
Brno	vlastní přípravy CPR, farnost sv. Jakuba, pobočka na Vysočině + kněží individuálně. Mimo informace z CPR vím min. o přípravách v Hodoníně a Znojmě	není, odhad z dílčích informací: min.200 + ind.	CPR není známo, odhad z dílčích informací: desítky	ne	ne
České Budějovice	kněží individuálně - nejsou informace, nabídka přípravy CPR – v 2015 se nikdo nepřihlásil	individuálně, počty neznají	CPR není známo	ne	ne
Hradec Králové	2 kurzy na CPR v HK + přípravy v rodinách (Rychnov nad Kněžnou, Hlinsko, Pardubice, Nové Město nad Metují)	30 - 40, k tomu individuálně, počty neznají	5 párů	částečně, nabídka školení, metodiky	ne, jen hledají další páry
Litoměřice	Příprava v rodinách Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC)	10	5 párů pod CPR	ne	ne
Olomouc	centrálně doporučená forma přípravy, děkanátní centra pro rodinu	554 (evid. po děkanátech) + individuálně, počty neznají	desítky v rámci děkanátních CPR	ano	proces neustálé evaluace a zlepšování
Ostrava	různé podle farností a děkanátů, v části děkanátů sami kněží, jinde ucelený systém 4-8 setkání	není, odhad z dílčích informací: min.250 + ind.	odhad CPR je cca 30,	občas nabídka školení	zatím ne
Plzeň	Kurz přípravy na život v manželství - 2 x v Plzni + individuální	15, k tomu individuálně - počty neznají	3 + neznámý počet pomocníků kněží	ne	ne
Praha	Společné přípravy v několika farnostech, v Rodinném centru, a Spolku Manželství a rodina	485	10 v CPR + neznámý počet jiných	ne	ne

Tabulka č. 3: Přehled informací o bezprostřední přípravě v jednotlivých diecézích získaný od jednotlivých diecézních center pro rodinu, webových stránek, případně doplněno telefonicky.

V rámci ČR existují v oblasti přípravy na manželství také další projekty a nabídky. V přehledu nabízených kurzů na stránkách Národního centra pro rodinu nalezneme např. čtyřdílňý kurz Centra naděje a pomoci Brno.

Jako příklady vyzkoušených a ustálených podob kurzů bezprostřední přípravy přikládám v příloze č. 2 – 4 identifikační listy z již zmíněné Olomoucké arcidiecéze (modelový program Olomouckého děkanátu), Hodonínského děkanátu a Sdružení salesiánských spolupracovníků, kteří svůj kurz zařazují do přípravy bližší (viz předešlá kapitola).

Modelový program Olomoucké arcidiecéze obsahuje 4 setkání tzv. „manželských“ témat v průběhu 8 týdnů + arcibiskup požaduje další 4 setkání s knězem s duchovními tématy.

Hodonínský děkanát organizuje 6 setkání během 6 týdnů s manželskými páry nebo víkendový pobyt a 3 setkání. Oběma formám předchází úvodní setkání s děkanem. Počet a témata setkání s oddávajícím knězem jsou již plně v jeho režii. Sdružení salesiánských spolupracovníků pořádá 10 setkání v rodinách v rozmezí cca 7 – 9 měsíců.

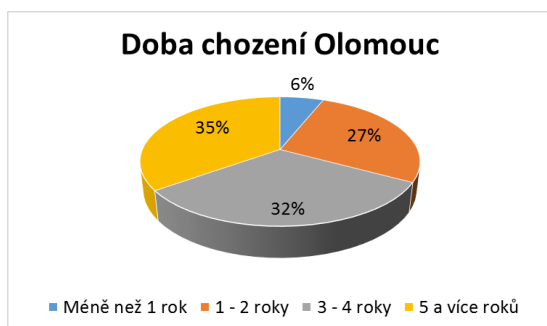
Všechny uvedené modelové příklady tedy splňují základní podmínky kladené na bezprostřední přípravu Českou biskupskou konferencí: v počtu setkání, v probíraných tématech, v zapojení kněží, manželských párů i odborníků.

Zajímavá je statistika snoubenců podle některých ukazatelů, jako je věk, vzdělání, společné bydlení před svatbou, návštěva bohoslužeb nebo přijímání svátostí. Uvádím statistiku z Olomouce – města a z hodonínského děkanátu. Statistiky vznikly na základě zpracování dat ze vstupních dotazníků, které vyplňují snoubenci v obou regionech při přihlašování na kurz přípravy na manželství.

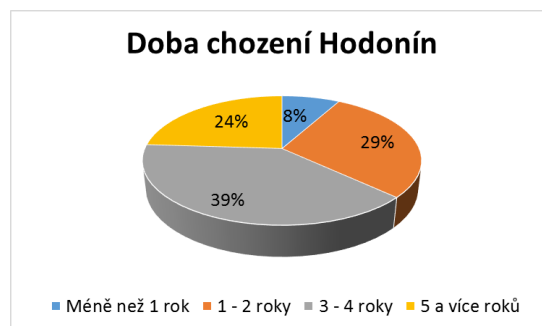
V Olomouci vznikly statistiky zpracováním údajů o 226 párech z období 2012 – 2015. V Hodoníně se s vyplňováním dotazníků začalo v polovině roku 2015 a zpracováno je jich doposud 39.

Přes tuto rozdílnost i přes to, že v olomouckém kurzu je mnohem větší poměr vysokoškolsky vzdělaných snoubenců (60 % VŠ v Olomouci versus 36 % VŠ v hodonínském děkanátu), vycházejí základní informace o snoubeneckých párech podobně. Je to například délka doby chození před vstupem do manželství, kdy

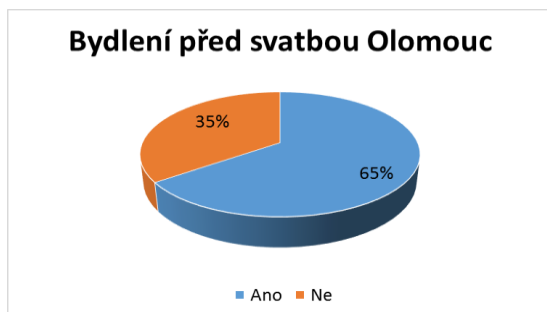
nejčastějším intervalem je 3 – 4 roky, a poměr párů, které již před svatbou žijí ve společné domácnosti. Tyto údaje blíže znázorňují následující grafy.

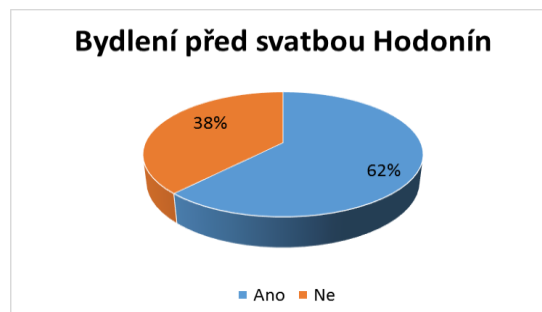
Graf č.1: Délka chození před svatbou u snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.2: Délka chození před svatbou u snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

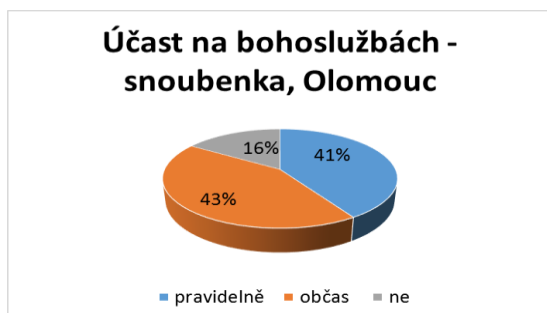

Graf č.3: Podíl snoubenců bydlících před svatbou ve společné domácnosti v Olomouci v období 2012 - 2015

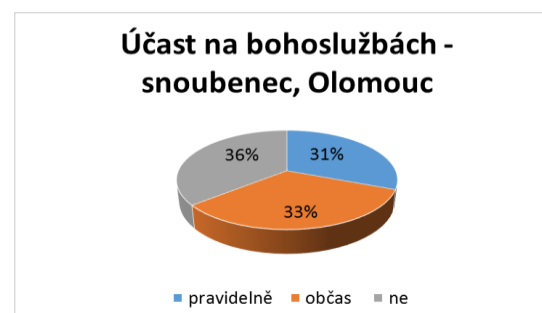

Graf č.4: Podíl snoubenců bydlících před svatbou ve společné domácnosti v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

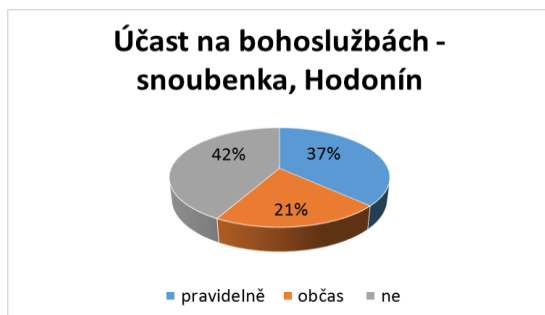
Zajímavé jsou také informace, jak dalece snoubenci „praktikují“ víru. Ze statistik vyplývá, že pokřtěných snoubenců je 80 % (Olomouc) až 92 % (hodonínský děkanát). Pravidelných účastníků bohoslužeb je však již jen 24 % (muži Hodonín) až 41 % (ženy Olomouc).

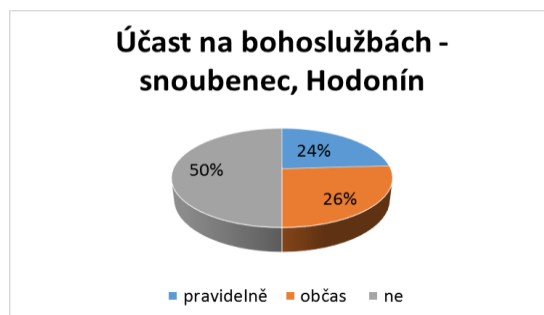
Graf č.5: Účast na bohoslužbách účastnic přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.6: Účast na bohoslužbách účastníků přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

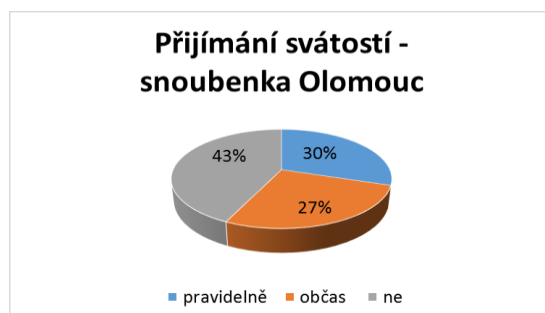

Graf č.7: Účast na bohoslužbách účastnic přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

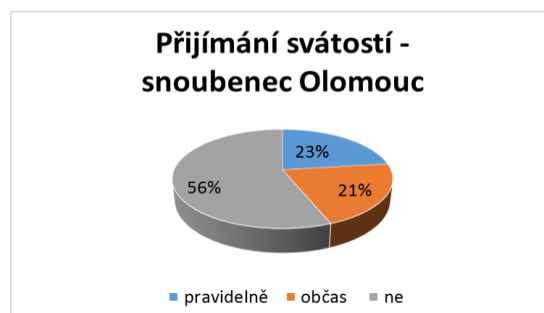

Graf č.8: Účast na bohoslužbách účastníků přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

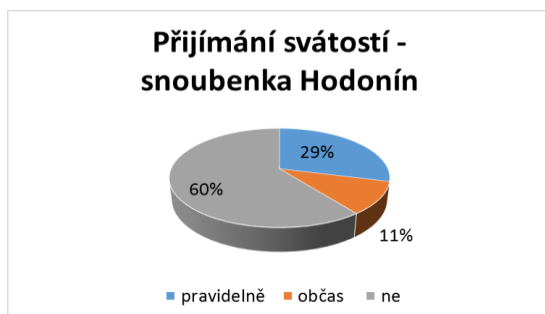
Ještě horší výsledky vyšly při otázce na přijímání svátostí. Pravidelně k nim přistupuje jen 19 % (muži Hodonín) až 30 % (ženy Olomouc) snoubenců.

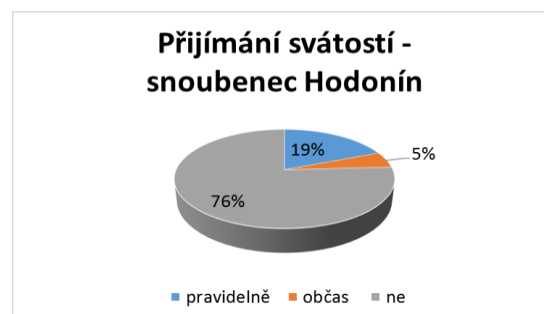
Graf č.9: Přijímání svátostí účastnic přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.10: Přijímání svátostí účastníků přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.11: Přijímání svátostí účastnic přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.12: Přijímání svátostí účastníků přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Tyto údaje se samozřejmě nedají zobecnit na celou Českou republiku, jsou pravděpodobně více typické pro „tradičně věřící“ oblasti Moravy a části Čech. Lze předpokládat, že například v Praze budou snoubenci, kteří si chtějí udělit svátost manželství, mnohem častěji praktikující věřící a nebudou o církevní sňatek usilovat z důvodu „tradice“ nebo tlaku rodiny a okolí.

Minimálně u moravských diecézí je tedy realitou konstatování českých a moravských biskupů, že pro řadu snoubenců je bezprostřední příprava jedinou, a tedy jednorázovou přípravou.⁵⁹ Přesto jsem z vlastní zkušenosti přesvědčen, že zároveň je tato příprava jedinečnou šancí, jak ve snoubencích rozdmýchat plamínek dřívějších pozitivních zážitků z církevních společenství, obnovit a podpořit jejich návrat k životu vycházejícímu z evangelia a pokusit se navázat dlouhodobější kontakt s konkrétním církevním společenstvím.

Nezbytné je, aby při bezprostřední přípravě zakoušeli bezpodmínečné a láskyplné přijetí bez zbytečného odsuzování, dále aby prožili zkušenost společenství a zkušenost živého zájmu církve o jejich radosti i starosti. Domnívám se, že tyto prožitky mohou nejlépe zprostředkovat typy bezprostřední přípravy, které pracují s menším počtem snoubeneckých párů (4-6) a s větším počtem setkání. Za samozřejmé považuji kombinované vedení přípravy manželskými páry a kněžími.

Dále je důležité, aby se takto vedená bezprostřední příprava týkala co největšího počtu snoubenců. Pro tento cíl je potřeba naplňovat Směrnici ČBK pro přípravu na manželství, podle které by měla být tato činnost koordinována, plánována, řízena a podporována na úrovni diecéze, což se až na výjimky zatím neděje.

Tou nejsvětější výjimkou je již zmíněná Olomoucká arcidiecéze, kde vzniklo v každém děkanátu děkanátní centrum pro rodinu, kde aktuálně arcidiecéze zajišťuje jeden celý úvazek. Záleží pak na konkrétním místním řešení, zda činnost zajišťuje jeden člověk na celý úvazek nebo je úvazek rozdělen mezi více zaměstnanců. Základním posláním těchto center je „pečovat o křesťanské rodiny ve farnostech děkanátu“⁶⁰ a podílet se spolu s kněžími na přípravě snoubenců a biřmovanců.⁶¹ Pracovníci

⁵⁹ Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 5.1.

⁶⁰ *Informace o Centru pro rodinný život Olomouc a děkanátních centrech pro rodinu* [online], dostupné na <http://www.rodinnyzivot.cz/?q=node/9> [28.3.2016].

⁶¹ Srov. tamt.

děkanátních center se pravidelně scházejí a diecézní Centrum pro rodinný život jejich činnost metodicky vede a stará se o jejich další vzdělávání.⁶²

Tento model považuji za výborný a měl by být co nejdříve zaváděn i v dalších diecézích. O účinnosti takového koncepčního řešení svědčí již zmíněný podíl snoubenců v Olomoucké arcidiecézi, kteří absolvovali evidovanou přípravu k celkovému počtu sňatků, který byl v roce 2014 přes 44 %.

Důležité je také informovat snoubence o nabídce aktivit pro posilování manželských a rodičovských vztahů v jejich okolí nebo alespoň v rámci diecéze a také získat souhlas s uchováním a využíváním jejich kontaktů, aby mohli být o nabídce průběžně informováni a byl tak s nimi udržován alespoň minimální kontakt.

2.3.3. Naplňování směrnice Papežské rady pro rodinu ze 13. 5 . 1996 v ČR

Tento dokument naléhavě a opakovaně zdůrazňuje, aby příprava mladých lidí na manželství byla dlouhodobý („jako jakýsi katechumenát“)⁶³, intenzivní,⁶⁴ rozsáhlý a náročný projekt⁶⁵ systematicky řízený a podporovaný biskupskými konferencemi jednotlivých zemí. Za ideální řešení ze strany diecéze směrnice doporučuje založení diecézní komise pro přípravu na manželství, která by byla doplněná skupinou pro pastorační rodin složenou z různých odborníků. Její úlohou by byla koordinace na různých rovinách, vzdělávání a doprovázení.⁶⁶ Směrnice také má být předlohou pro vydání vlastních direktorií jednotlivých biskupských konferencí.

Snoubenci mají skrze přípravu pochopit, „co znamená zodpovědná a zralá láska v láskyplném společenství života, kterým se stane jejich rodina“ a zároveň má příprava napomoci „upevnění a prohloubení víry snoubenců.“⁶⁷

Vzdálenější příprava má hlavní cíl, „aby každý věřící povoláný k manželství hluboce pochopil, že lidská láska ve světle lásky Boží sehrává v křesťanské etice hlavní

⁶² Srov. tamt.

⁶³ JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 66.

⁶⁴ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 4.

⁶⁵ Srov. tamt. čl. 10.

⁶⁶ Srov. tamt. čl. 20.

⁶⁷ Tamt. čl. 2.

roli. Neboť člověk je podle svého povolání a poslání povolán k lásce, která má svůj původ i cíl v Bohu.“⁶⁸ Zároveň má pomáhat mladým lidem získat „schopnost kritického postoje a křesťanskou odvahu.“⁶⁹

Bližší příprava nastává v době zasnoubení⁷⁰ a jejím konečným výsledkem má být „jasné poznání podstatných znaků křesťanského manželství.“⁷¹ Bližší příprava v podobě speciálních kurzů má být „minimálně jeden týden nebo čtyři víkendy nebo jedno odpoledne za měsíc po celý rok.“⁷² Příprava má být koordinována diecézní strukturou⁷³ a má obsahovat i formování a vedení k hodnotám, které se týkají ochrany života.⁷⁴

Bezprostřední příprava, pokud byla vykonána příprava bližší, má za cíl shrnutí a doplnění na úrovni morální, doktrinární a duchovní. Dále modlitby (vhodná duchovní obnova), liturgická příprava a hlubší rozhovory s knězem. Pokud bližší příprava u snoubenců neproběhla, pak je potřeba doplnit i znalosti z této etapy příprav.

Důležité je přivést snoubence k pochopení, „že jako pokřtění se v manželství spojují s Kristem a že se ve svém rodinném životě mají nechat vést Duchem svatým.“⁷⁵

Realita v České republice je taková, že česká směrnice byla vydána po 14 letech od doporučení Papežské rady pro rodinu, a to jako doporučující, na dobu šesti let.

Po vyhodnocení odpovědí ze všech diecézních center pro rodinu a prostudování webových stránek jednotlivých diecézí, jsem nucen konstatovat, že požadovaný řízený a koordinovaný proces přípravy na manželství v České republice dosud neprobíhá. Koordinace v rámci celé diecéze probíhá pouze v Arcidiecézi olomoucké, a to zejména u bezprostřední přípravy. V žádné diecézi nebyla vytvořena doporučená komise pro přípravu na manželství. Nejsou uváděna do života ani doporučení směrnice ČBK z roku 2010, podle které mají diecézní centra pro rodinu mimo jiné činit:

- předkládají každým rokem plán koordinace bližší přípravy v diecézi

⁶⁸ Tamt. čl. 25.

⁶⁹ Tamt. čl. 27.

⁷⁰ Tamt. čl. 32.

⁷¹ Tamt. čl. 45.

⁷² Tamt. čl. 48.

⁷³ Srov. tamt. čl. 48.

⁷⁴ Srov. tamt. čl. 49.

⁷⁵ Tamt. čl. 53.

- organizují další vzdělávání pro poradce pastorační rodin
- monitorují a vyhodnocují bezprostřední přípravu na manželství v diecézi.⁷⁶

Za bližší přípravu ve smyslu vatikánské směrnice lze považovat popisované školy a kurzy partnerství realizované pravidelně ve čtyřech (aktuálně ve třech) diecézích, přičemž počet absolventů tvoří 1 – 2 % ze všech církevních sňatků. Za formu bližší přípravy také řadí Sdružení salesiánských spolupracovníků svůj kurz Snoubenecká setkání v rodině (viz příloha č. 4). Účastní se ho průměrně 130 párů ročně, což je dalších 2,5 % církevních sňatků.

Bezprostřední příprava v intencích alespoň směrnice ČBK, zasahuje mnohem větší podíl snoubeneckých párů, a to minimálně 30 %, jak bylo rozvedeno výše. Bezprostřední příprava v českém prostředí však většinou pouze ve zvýšeném tempu dohání to, co je Papežskou radou pro rodinu požadováno v rámci bližší přípravy. Požadované prvky bezprostřední přípravy, jako je modlitba, duchovní obnova, liturgická příprava a hlubší rozhovory s knězem, záleží na dispozicích a možnostech jednotlivých kněží ve farnostech.

V letošním roce končí doba platnosti Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR, jejíž text byl doporučující. Poté má dojít „na základě vyhodnocení a studiu připomínek a odborných studií k revizi a vydání Směrnice s vyšší mírou závaznosti.“⁷⁷ Věřím, že na vydání nové směrnice nebudeme čekat příliš dlouho, a že díky své závaznosti bude její uvádění do praxe rychlejší, systematičtější a koordinovanější a začne rychleji přinášet užitek pro manželství i celé církevní společenství.

⁷⁶ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, čl. 7.3.

⁷⁷ Tamt. čl. 8.

3. PASTORACE MLADÝCH MANŽELSTVÍ

3.1. Mladá manželství a pastorační doprovázení v církevních dokumentech

Pro potřeby této diplomové práce označuji termínem „mladá manželství“ manželství po uzavření sňatku a v maximální době trvání do pěti až deseti let. Není to ale striktní omezení. V takřka žádném církevním dokumentu, ve kterém se mluví o doprovázení rodin v prvních letech manželství, se nestanovuje jasné rozmezí délky trvání takového svazku. Jde o to, že provázení „mladých“ manželství ze strany církve by mělo začít bezprostředně po udělení svátosti a v prvních letech by mělo být intenzivnější. Důvodům tohoto tvrzení se budu věnovat dále.

Církev ve svých dokumentech nedefinuje pojem „mladá manželství“, ale implicitně se o nich výslovně zmiňuje: V *Gaudium et spes* koncilní otcové uvádějí: „Různé společenské aktivity, zvláště sdružení rodin, se mají snažit poučováním i činnostmi utvrzovat mladé lidi i manžele, hlavně nedávno oddané, a formovat je pro rodinný, společenský a apoštolský život.“⁷⁸

Jan Pavel II. ve své adhortaci zdůrazňuje: „Pastorace řádně založených rodin znamená konkrétně úkol všech členů církevního společenství v daném místě pomáhat manželským dvojicím ... To platí především pro mladé rodiny, které jsou více vystaveny případným těžkostem vzhledem k novým hodnotám a úkolům, jež na ně doléhají.“⁷⁹

A v závěrečné zprávě biskupské synody z 24. října 2015 je přímo jedna kapitola nazvána „První roky rodinného života“. V ní se mimo jiné píše: „První léta manželství jsou vitálním i citlivým obdobím, během něhož u dvojic narůstá vědomí jejich povolání a poslání. Z toho vyplývá potřeba pastoračního doprovázení, které pokračuje i po slavení svátosti.“⁸⁰

⁷⁸ II. Vatikánský koncil. Pastorační konstituce *Gaudium et spes*, O církvi v dnešním světě (7. prosince 1965) in Dokumenty II. vaticánského koncilu, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002, čl. 52.

⁷⁹ JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996, čl. 69.

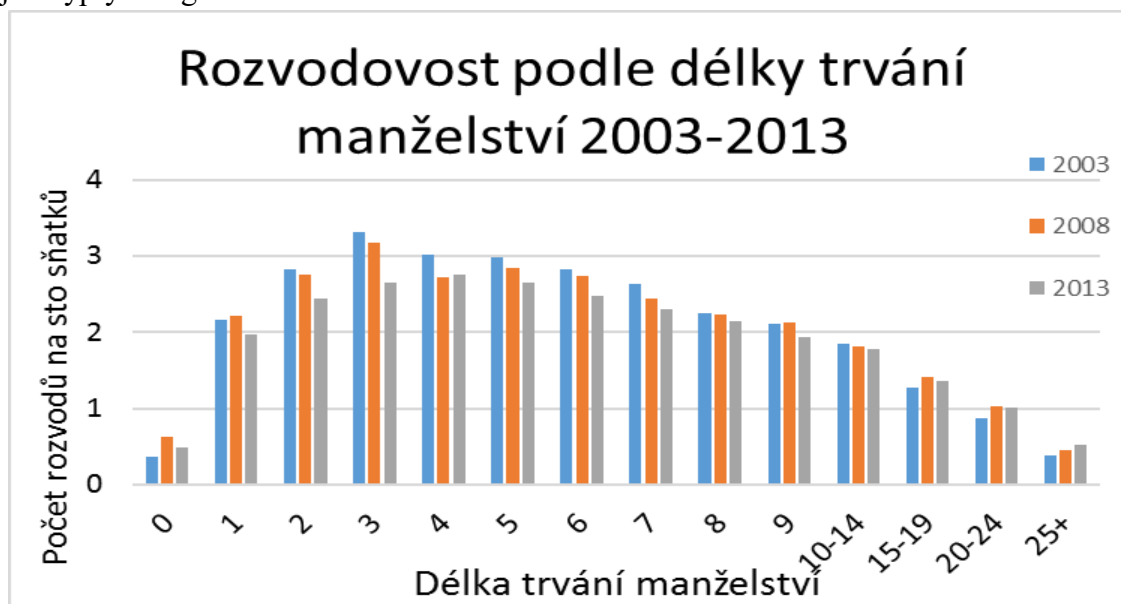
⁸⁰ BISKUPSKÁ SYNODA. *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka* (24. října 2015), čl. 60 [online]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/> [29.2.2016].

Pouze v dokumentu Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství* z 13. května 1996 se v posledním článku uvádí: „Bylo by žádoucí, aby mladí manželé, zvláště v prvních pěti letech svého manželského života, by doprovázeni pomocí kurzů organizovaných ve farnostech nebo děkanátech ...“⁸¹

3.2. Důvody nutnosti pastoračního doprovázení

Je mnoho partnerských dovedností, které se manželé před vstupem do manželství nenaučí, ani kdyby chtěli, předem, ale musí si je osvojovat postupně během společného soužití v manželství. Nazval bych to „budováním“ manželství. Těchto dovedností je hodně a objevují se například i ve směrnici ČBK pro přípravu snoubenců jako doporučená témata pro bezprostřední přípravu: jak zacházet s rozdíly v mužském a ženském přístupu, místo dítěte v manželství, řešení konfliktů, manželství a sexualita, odpovědné rodičovství, řešení krizí vztahu, aj.⁸²

Varováním je i dlouholetá rozvodová praxe v České republice, kde k nejvyšší podíl rozvedených manželství nastává mezi druhým a šestým rokem trvání manželství, jak vyplývá z grafu č. 13.

Graf č.13: Rozvodovost v ČR v závislosti na délce trvání manželství v letech 2003 – 2013 (ČSÚ).

⁸¹ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001, čl. 73.

⁸² Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010, č. 5.12.

V následujících odstavcích vybírám z nejdůležitějších dovedností, které mohou výrazně přispět k budování manželství a rodiny a při jejichž osvojování může být církev svým pastoračním doprovázením významně nápomocna.

3.2.1. Partnerská komunikace

Jednou z podstatných společenských změn, se kterou se mladí manželé musejí vyrovnat, je naprosté zrovnoprávnění vztahů. Neplatí již jakákoliv psaná nebo nepsaná hierarchie v mezilidských vztazích v rodině. Současná situace manželů tedy vyžaduje jejich schopnost partnerské konstruktivní diskuze, vyjednávání a hledání společného řešení problémů, i méně důležitých. Absence oboustranně vyváženého způsobu komunikace blokuje snahu k vzájemnému porozumění. Ve vztahu tak chybí bezpečný prostor pro partnerskou komunikaci, která je jednou ze základních podmínek existence a prohlubování kvalitního manželského vztahu. Vybudování vzájemné nezraňující komunikace je pro mladé manžele velmi těžký úkol, který musí řešit.⁸³

3.2.2. Umění smíření

V dnešní společnosti citelně chybí umění pravdivého smíření a odpuštění. Toto umění je však pro manželství a rodinu zcela základním a nenahraditelným.⁸⁴ Pro prohlubování vztahu a vzájemnou důvěru je nutné, aby partneři uměli uznat svou chybu, aby se uměli omluvit a poprosit o odpuštění. Papež František při promluvě k zamilovaným párům na svátek sv. Valentýna připomíná tři slova důležitá pro manželství: prosím, děkuji a promiň. Právě slovo „promiň“ souvisí s uměním smíření. V tomto roce Milosrdenství si uvědomujeme, jak je odpouštění zásadním projevem našeho lidského vyjadřování milosrdenství a nezbytnou podmínku, aby i nám mohlo být odpouštěno.

⁸³ Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 36-38.

⁸⁴ Srov. KONZAL JAN, *Ke vztahu partnerů a šancím dnešní rodiny* in VYBÍRAL JAN (ed.), *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Blansko 2008, s. 23.

3.2.3. Budování nových rolí

Problém s budováním rolí v manželství a v nové rodině opět souvisí s rychlými a převratnými společenskými změnami posledních desetiletí. „Prakticky přestaly platit obecně vydefinované role muže a ženy, otce a matky, živitele a pečovatele atd. Rodinné soužití však tyto role nezbytně potřebuje. Pokud je mladá rodina nemůže přebírat, musí si je vytvořit.“⁸⁵ Role v mladé rodině tak vznikají jako originály vzájemnou interakcí a komunikací mezi manžely. Svých předností by si partneři měli být vzájemně vědomi a měli by je využívat pro dobro vztahu a celé rodiny.

3.2.4. Přijetí daru života a zodpovědné rodičovství

Církev by měla mladým manželům také pomáhat budovat „otevřenost k životu“ která je požadavkem niterně obsaženým v manželské lásce.⁸⁶ Konstatuji hlubokou neznalost církevního učení v této oblasti u snoubenců v našem regionu a domnívám se, že to bude podobné i v jiných částech naší země. Proto je potřeba u mladých manželů pokračovat ve vysvětlování správného postoje ke společné plodnosti páru, ke kultuře života, k zodpovědné spolupráci na díle stvoření.

Důležité je vysvětlit, že „odpovědné rodičovství znamená přijmout děti v lásce a do lásky je uvádět.“⁸⁷ Přijetí dětí často brání rozhodnutí pro pohodlný, sobecký, konzumní způsob života. Dochází tak k odmítání dětí, které ukazuje na hlubokou krizi důvěry mezi manžely. „Nemohou-li se manželé na sebe spolehnout, nemohou se stát ani totálním společenství života, připraveným darovat dítěti život.“⁸⁸ Pastorační činnost by tedy měla také podporovat vzájemnou důvěru mezi manžely a důvěru manželů v Boží pomoc a požehnání při přijímání dětí, pramenící ze svátosti manželství.

⁸⁵ ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 40.

⁸⁶ BISKUPSKÁ SYNODA. *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka* (24. října 2015), čl. 8 [online]. Dostupné z: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/> [29.2.2016].

⁸⁷ AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev*, Refugium, Velehrad 2003, s. 313.

⁸⁸ Tamt. s. 314-315.

3.2.5. Duchovní život

Neméně důležitým úkolem církevního společenství by také mělo být pomáhat mladým manželům k hlubšímu prožívání víry, resp. u mnohých párů ke znovunalezení víry. Bez prohlubování nebo nalézání vztahu k živému Bohu by bylo velmi obtížné vysvětlit manželům nutnost sebeobětování, neustálého odpouštění nebo otevřenosti k životu. Tato oblast manželského života je tedy s těmi předchozími vzájemně provázána.

Mladá rodina potřebuje povzbudit v oblasti rodinné i partnerské modlitby, v účasti na svátostech, v zájmu o církevní nauku, v možnosti zapojení do farního společenství rodin i dalších farních aktivit. To jsou předpoklady, které povedou k trvalému vrůstání mladé rodiny do církevního společenství tak, aby i děti, které v ní budou vyrůstat, toto společenství vnímali jako „širokou rodinu“ božích dětí, do které náleží.

3.3. Formy pastorační práce mladých manželství v ČR

Při popisování stavu bezprostřední přípravy na manželství jsem konstatoval, že je podstatně rozšířenější a na mnohých místech propracovanější, než příprava bližší. Péče o mladá manželství je na tom zase podstatně hůře. Podle zpráv z diecézních center pro rodinu není tato oblast pastorační činnosti, až na výjimky, koordinována a plánována, nicméně ve většině diecézí existuje ustálená nabídka dílčích aktivit, z nichž některé popíši v následujících odstavcích. Tato nabídka ale není cílena přednostně na mladá manželství, ale obecně na všechny manžele a rodiny. Jen výjimečně se v diecézích snaží udržet kontakt s bývalými snoubenci formou setkávání (Hradec Králové), většinou využívají alespoň e-mailové kontakty pro zasílání pozvánek a o udržení kontaktu se snoubenci uvažují (Praha, České Budějovice).

Mezi nejčastěji zmiňované programy, které diecézní centra pro rodinu nebo jednotlivé děkanáty a farnosti nabízejí pro manžele a rodiny, patří Manželské večery, Manželská setkání, duchovní obnovy, přednášky a víkendové nebo prázdninové pobyty. Někde diecézní centra zajišťují také odborné poradenství (Ostrava – mediace, psychologické poradenství, terapie) nebo kurzy přirozeného plánování rodičovství či

kurzy na podporu rodičovských kompetencí (KERO – Kurz efektivního rodičovství).
Některé informace z jednotlivých diecézí je uvedena v následující tabulce:

diecéze	nabízené aktivity	počet účastníků	centrální koordinace, plánování, evaluace	snaha o kontakt s bývalými snoubenci
Brno	duchovní obnova 2 x, duchovní večer 10 x, Manželská abeceda Blansko	duchovní obnovy 15-20 párů., duchovní večery 40-50 osob	není koordinace v rámci diecéze, jen vlastní akce	CPR své e-mailové kontakty využívá pro pozvánky na své akce, dříve setkání po roce
České Budějovice	přednášky, poradenství, víkendové a týdenní pobyty, duchovní obnovy, PPR	přednášky 734, pobyty 110, poradenství 324	konzultace s pastoračními centry ČBD	plánují poprvé setkání sezdaných na podzim 2016
Hradec Králové	setkání rodin ve farnostech, pobyty, víkendy, duchovní obnovy. Manželská setkání	víkendy 120, obnovy 50, týdenní kurzy s pobyty 100 a více	koordinuje CPR HK	pravidelná měsíční setkání s absolventy na Rychnovsku, účast 10-12 párů
Litoměřice	Manželská setkání v Litomyšli	Manželská setkání 45-50 párů	ne	udržují mailový kontakt, polovina snoubenců (5 p.) využívá nabídek programů
Olomouc	duchovní obnovy, Manželské večery, PPR, KERO, tematické poutě, duchovní víkendy; pořádá diecézní centrum i děkanátní centra	není přehled za diecézi	koordinace v rámci děkanátních CPR	pravidelné zasílání nabídky aktivit na e-mail. Některé páry se hlásí na Manželské večery, stále menšina
Ostrava	Manželská setkání, Manželské večery, obnovy, přednášky, poradenství, terapie, mediace, PPR ...	Manželská setkání 70-80 p., Manželské večery 30-40 p, obnovy 90 p, poradenství 200-300 klientů	ano, CPR	cíleně ne, kontakt spíše s absolventy Školy partnerství, ale ti mají sami zájem
Plzeň	víkendy, rekolekce, exercicie, dovolené, Manželské večery, přednášky	programy CPR 70 párů + 80 jednotlivců, účasti z farností nejsou k dispozici	ne	ne
Praha	hodně organizátorů, pestrá nabídka	není přehled o počtech	Existuje Pastorační plán a Pastorační rada arcidiecéze	zatím info mailem, chystají novou navazující nabídku

Tabulka č. 4: Přehled informací o pastoračních aktivitách pro manžele a rodiny v jednotlivých diecézích získaný od jednotlivých diecézních center pro rodinu, webových stránek, případně doplněno telefonicky.

V následujících kapitolách přiblížím ty programy, které mají jednotnou podobu a metodiku v rámci celé České republiky a zároveň mají takový rozsah, který může přispět k trvalým změnám ve vztazích.

V kapitole 3.3.4. představuji pro české a moravské země zcela nový model možné podpory mladých manželů, a to tzv. párové doprovázení mladých manželů zkušeným manželským párem. Tento způsob pastorační péče mladých manželů, který je naznačen v církevních dokumentech, je rozšířen například ve Spojených státech Amerických nebo v Austrálii, a u nás jej na sklonku minulého roku nastínili ve své knize autoři Zeman, Šrajer a Kotvrda.

3.3.1. Manželské večery

Kurz Manželské večery vznikl v Anglii, kde jej ve své londýnské anglikánské farnosti vytvářeli v letech 1996 - 2000 pastor Nicky Lee se svou ženou Silou. V dnešní době je kurz rozšířen do 120 zemí světa a o rozšíření do České republiky se nejvíce zasloužili manželé Frolíkovi z Prahy a Křesťanská misijní společnost. V současné době je kurz během roku nabízen ve více než 90 místech v rámci ČR. Většinou jej pořádají centra pro rodinu, farnosti nebo jiné křesťanské sbory a společenství. Doposud tímto kurzem v naší zemi prošlo přes 3000 párů.⁸⁹

Kurz má přesně danou strukturu. Skládá se z osmi večerů, které jsou většinou v týdenních rozestupech. Každý večer začíná večerí manželských (partnerských) dvojic v příjemném prostředí. Následuje promluva, která je buď „naživo“ nebo se používá profesionálně nadabovaný originál promluvy manželů Leeových. Promluva je proložena cvičeními, která vedou k hlubší diskuzi ve dvou. Dbá se o zaručení soukromí každého páru. Po každém večeru je zařazen také domácí úkol pro pokračování v rozhovorech a prohloubení vzájemného pochopení.

Kurz je založen na křesťanských principech a jednotlivé večery jsou věnovány následujícím tématům:

- 1) Vybudovat pevné základy – čas pro manželství, naplňování potřeb
- 2) Umění komunikace – naslouchání, sdílení pocitů

⁸⁹ Více na *Manželské večery* [online], dostupné na: <http://www.manzelskevecery.cz/manzelskevecery> [25.3.2016].

- 3) Řešení konfliktů – přijímání odlišností, konstruktivní řešení sporů
- 4) Síla odpuštění – přiznat si zranění, umění odpouštět a začít znova
- 5) Rodiče a rodiče partnera – vliv naší rodiny v dětství na naše manželství
- 6) Dobrý sex – proč je sex nejlepší v manželství, rady pro dobré milence
- 7) Láska v akci – pět jazyků lásky v praxi
- 8) Párty Manželských večerů – v čem spočívá hezké manželství⁹⁰

Na poslední osmý večer – párty Manželských večerů - si účastníci kurzu mohou pozvat své přátele, kteří se tak mohou stát potencionálními účastníky dalšího běhu.

Tento kurz znám z vlastní zkušenosti, protože již 8 let pravidelně probíhá v hodonínském Centru pro rodinu a sociální péči a s manželkou jsme po celou dobu v roli organizátorů a moderátorů tohoto kurzu. Prošlo jím 32 manželských (výjimečně nesezdaných) párů a účastníci na konci kurzu vždy svědčili o posunu svého vztahu, o osvojení si dobrých nástrojů pro budování dobrého manželství a o uvědomění si, že se o vztah musí neustále pečovat. V závěrečných dotaznících na otázky „Jak vám kurz pomohl manželství zlepšit?“ a „Co bylo nejdůležitější věcí, kterou jste se naučil/a?“ účastníci nejčastěji uváděli odpovědi: lepší komunikace, naslouchání, otevřenost, respektování, vnímání potřeb. Objevily se i odpovědi: „Naučil jsem se více modlit za naše manželství“ nebo „naučil jsem se pohnout s problémy, o kterých jsem si myslel, že se s nimi nedá hnout a je třeba je vydržet.“ Jedna účastnice po 24 letech manželství napsala: „Začala jsem si uvědomovat krásu společného soužití.“

Důležité také je, aby pořadatelé kurzu mohli manžele, v případě potřeby, odkázat na odborníky v oblasti rodinného poradenství nebo rodinné mediace. Takové zázemí například systematicky vytváří Centrum pro rodinu a sociální péči Ostrava.

Manželské večery jsou kurz, který by v rámci pastorační mladých manželství mohl být nabízen v každé větší farnosti nebo alespoň v rámci děkanátů, jak se to děje např. ve většině děkanátních centrech pro rodinu Olomoucké arcidiecéze.

⁹⁰ Srov. *Jak probíhá kurz Manželské večery* [online], dostupné na: http://www.manzelskevecery.cz/content/view/mv_prubeh [25.3.2016].

3.3.2. Manželská setkání

Kořeny tohoto kurzu sahají do Finska do roku 1973, kde helsinská YMCA začala rozvíjet kurz „Směřujeme k lepšímu manželství“. Jeho duchovním otcem byl Kari Törmä, pastor evangelikálního sboru. V roce 1987 mohli kurz přímo ve Finsku zažít manželé Náglovi z Olomouce a po návratu společně s dalšími manželskými páry začali připravovat českou podobu kurzu, jehož první verze proběhla ještě za totality, v létě roku 1989, kdy se jej zúčastnilo 10 párů. Odstartoval tak neoficiálně vznik Manželských setkání v Československu.⁹¹ Oficiálně proběhl první ročník kurzu pod názvem Manželská setkání v roce 1991, to už bylo účastnických párů 90 a v té době byl jediný kurz pro celou republiku. Zájem ale rostl, takže postupně vzniklo více míst, kde kurz probíhal v různých termínech. Ročně se jej tak mohlo účastnit 400 – 500 manželských párů. Za období 1989 až 2008 se Manželských setkání v České republice zúčastnilo cca 3130 manželských párů při 6260 účastech.⁹² V letošním roce 2016 je kurz nabízen na čtyřech místech: V Kroměříži jej pořádá YMCA setkání, na Velehradě Centrum pro rodinu a sociální péči z Ostravy, v Litomyšli Centrum pro rodinu z Litoměřic a v Třešti u Jihlavy je pořadatelem sdružení YMCA Familia.⁹³

I tento kurz má pevně danou podobu. Jedná se o týdenní prázdninovou akci, kam mohou manželé přijet i s dětmi, o které se v době programu starají tzv. pečovatelé. Program se skládá z jedenácti půldenních bloků s jednotlivými tématy. Každé téma začíná přednáškou zkušeného manželského páru, na kterou navazuje práce ve skupinkách. Ve skupinkách, které tvoří dva až tři páry a moderující pár (tzv. VPS – vedoucí pár skupiny) se probírají otázky k danému tématu a osvojují nové dovednosti pomáhající budovat partnerský vztah. Témata kurzu řazená v pevném pořadí jsou:

- 1) Křesťanské manželství, 2) Priority 3) Zdravé sebevědomí, 4) Opuštění,
- 5) Rozdíly mezi mužem a ženou, 6) Komunikace I. – sebevyjádření,
- 7) Komunikace II. – porozumění, 8) Vyjadřování pocitů, 9) Naplňování potřeb,
- 10) Sexualita, 11) Pozornosti

⁹¹ Více na *Historie Manželských setkání* [online], dostupné na <http://www.setkani.org/index.php?id=13> [26.3.2016].

⁹² *20 let Manželských setkání*, Sborník konference Potřeba a možnosti podpory manželství a rodiny v současnosti [online], dostupné na http://www.setkani.org/ms_konference_20let.pdf [26.3.2016].

⁹³ *Nabídka kurzů Manželská setkání v České republice* [online], dostupné na <http://www.manzelskasetkani.cz/kurzy.php> [26.3.2016].

Nedílnou součástí kurzu je duchovní zázemí. K dispozici pro účastníky jsou kněží pro duchovní rozhovor nebo svátost smíření, denně je možnost prožít mši svatou, na některém kurzu také večer modliteb za uzdravení. Samozřejmostí se stává také přítomnost odborníků, kteří mohou na místě pomoci vyřešit závažnější problém.

Kromě letního týdne ještě ke kurzu patří dvě víkendové obnovy – podzimní a jarní. Na obnovy se zařazují přednášky vztahující se k výchově dětí, duchovnímu životu apod. Témata mohou navrhnout účastníci letního kurzu v závěrečném dotazníku.

I s tímto kurzem máme s manželkou osobní zkušenost, jezdíme na něj již deset let a zapojili jsme se také do služby v podobě VPS nebo přednášejícího páru. Ze své zkušenosti mohu říci, že Manželská setkání jsou úžasným prostorem pro působení Ducha svatého a pro Boží zázraky s manželstvími. Stejně jako u přípravy snoubenců i kurzu Manželské večery považuji za podmínku nutnou (nikoliv postačující) vytvoření láskyplného, přijímajícího prostředí, na které všichni organizátoři kladou velký důraz.

O velkém přínosu kurzu pro většinu zúčastněných manželů svědčí nejenom závěrečné dotazníky, ale i skutečnost, že mnohé páry se kurzu účastní opakovaně. Pro ilustraci uvádím odpovědi na dvě otázky ze statistiky získané ze závěrečných dotazníků účastníků kurzu Manželských setkání 2015 na Velehradě:

4. Myslíte, že tato Manželská setkání byla pro vás přínosem?	VPS celkem (25 párů)	Zkušení celkem (36 párů)	Nováčci celkem (14 párů)	CELKEM všichni (75 párů)
1) ano	42	59	21	122
2) myslím, že ano	8	11	6	25
3) nezdá se mi	0	0	0	0
4) to ukáže čas	0	3	2	5
5) nevím	0	0	0	0
6) ne	0	0	0	0

8. Vyřešili jste nějaký konkrétní problém?	VPS celkem (25 párů)	Zkušení celkem (36 párů)	Nováčci celkem (14 párů)	CELKEM všichni (75 párů)
1) ano	35	51	21	107
2) ne	3	6	3	12
3) neměli jsme žádný konkrétní problém	12	13	1	26
4) bez odpovědi	0	2	0	2

Tabulka č. 5, 6: Vyhodnocení odpovědi na vybrané otázky na kurzu Manželská setkání 2015 na Velehradě pořádaném Centrem pro rodinu a sociální péči z Ostravy.

Z tabulek č. 5 a 6 je také vidět, že 81 % účastníků bylo v roce 2015 na velehradském kurzu opakovaně (včetně VPS).

U tohoto kurzu vzhledem k obrovské organizační náročnosti nelze počítat s výrazným zvýšením počtu míst, kde by byl nabízen, tak jak je to možné a vhodné u kurzu Manželské večery. Aktuálně však zájem převyšuje nabídku, takže určité rozšíření kurzu by bylo více než žádoucí.

3.3.3. Další pastorační aktivity pro mladé manžele

Z odpovědí diecézních center pro rodinu vyplývá, že existuje celá řada dalších dílčích nabídek. Nejčastěji jsou uváděny přednášky, duchovní obnovy, víkendy pro muže i ženy, případně pro otce se syny, otce s dětmi nebo matky s dcerami. V nabídce jsou také víkendy nebo prázdninové pobyty pro celé rodiny. Některá centra myslí ve své nabídce i na ženy v obtížných životních situacích (ovdovělé, svobodné, rozvedené).⁹⁴

Svou nabídku mají různé řády a komunity. Například Komunita Emmanuel nabízí již dvacet let duchovní obnovu manželů Láska a Pravda, která se odehrává ve třech víkendech podle schématu připraveného francouzskou komunitou. Kromě toho Komunita Emmanuel pořádá i víkendy pro rodiny s malými dětmi, duchovní obnovy pro vdovy a vdovce a víkendy pro mladé páry Chodíme spolu. S těmito programy členové komunity rádi zavítávají přímo do farností, kam jsou pozváni.⁹⁵

3.3.4. Doprovázení mladých manželů zkušeným manželským párem

Myšlenka doprovázení mladých manželů se objevuje již v apoštolské adhortaci *Familiaris consortio*: „Mladí manželé mají vděčně přijímat a moudře oceňovat diskrétní, šetrnou a nezištnou pomoc jiných manželských dvojic, které už mají delší konkrétní zkušenosti s manželstvím a rodinou.“⁹⁶ Na tato slova navazuje i Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka, která doporučuje: „Farnost je místem, kde

⁹⁴ *Programy pro ženy v obtížných situacích* Centra pro rodinný život Olomouc [online], dostupné na: <http://www.rodinnyzivot.cz/?q=node/3> [28.3.2016].

⁹⁵ ŠTAUD VÁCLAV, *Viola a Augustin Svobodovi: Pomáhají farnosti rodinám dost?* in *Katolický týdeník* 10 (2016), s. 13.

⁹⁶ JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), *Zvon*, Praha 1996, čl. 69.

se zkušené dvojice mohou dávat k dispozici mladým je zvláště důležitá blízkost společenství mladým manželům a láskyplná diskretní pomoc ze strany důvěryhodných rodin.“⁹⁷

To jsou výzvy, o kterých se u nás donedávna vůbec nemluvilo a neuvažovalo, byť v některých zemích je tento způsob podpory manželského života mladých manželů etablován a rozvíjen dlouhá léta.

Například v diecézích Spojených států amerických nebo Austrálie má doprovázení mladých manželů zkušeným manželským párem pod názvem *Ministry to the newly married* jasnou metodiku, harmonogramy, pracovní listy, aj.⁹⁸ Program začal v Americe rozvíjet Fr. Joseph Hayden od roku 1990. V roce 1995 program zakončila první skupina manželů a během dalších deseti let jej úspěšně absolvovalo přes 100 000 párů. Základní charakteristika tohoto programu hovoří o tom, že mladý manželský pár, hned v prvním roce po svatbě získá adoptivní zkušený manželský pár, se kterým probere 4 témata. Adoptivní páry se střídají po roce po dobu pěti let, takže celkový počet témat je dvacet. Témata byla vybrána z odpovědí 3000 mladých manželů na otázku, co by chtěli nejvíce diskutovat.⁹⁹ Podrobnosti programu nejsou volně dostupné, ale mohl jsem do nich nahlédnout u moderátora Pracovní skupiny „Katecheze snoubenců“ při Katechetické sekci České biskupské konference, který si je zakoupil. Nepřekvapí ale, že mezi tématy jsou podobně jako na Manželských setkáních nebo Manželských večerech komunikace, rozdíly mezi mužem a ženou, vyjadřování pocitů, naplňování potřeb aj. Existují podmínky pro adoptivní páry: manželství trvajících nejméně pět, lépe deset let. Musí to být katolický pár s láskyplným vztahem, praktikující víru, schopný týmové spolupráce a otevřený ke sdílení svých bojů, úspěchů i neúspěchů.

U nás toto téma otevřeli v minulém roce zkušení autoři Josef Zeman, Jindřich Šrajter a Jindřich Kotvrda v knize *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Úvod do metodiky.

Pro doprovázení v úvodu zdůrazňují zásadní požadavek obsažený v adhortaci *Evangelii gaudium*, a to „umění doprovázet“ v podobě úcty a respektu

⁹⁷ BISKUPSKÁ SYNODA, *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka (24. října 2015)*, čl. 60 [online]. Dostupné z <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/> [29.2.2016].

⁹⁸ *Ministry to the newly married* [online], dostupné na <http://cgatholic.org.au/faith-resources/marriage-family-and-relationship-resources/ministry-to-the-newly-married/> [31.3.2016].

⁹⁹ Více tamt.

k doprovázenému.¹⁰⁰ Papež František žádá, aby každý, kdo se odvažuje vstupovat do života druhého, měl trvalou schopnost a ochotu „učit se zout si opánky z nohou před posvátným územím druhého.“¹⁰¹

Autoři doporučují zahájit doprovázení 3 – 6 měsíců po svatbě doprovázených. Za vhodnější považují, aby se doprovázející a doprovázený pár neznali nebo se znali jen okrajově. Důležitá je vhodná forma představení, které předurčí budoucí atmosféru a pravidla setkávání.¹⁰²

Pro doprovázení stanovují několik dalších zásad. První zásadou má být upřednostňování angažovaného naslouchání před vlastním vyjadřováním a věnování stejné pozornosti oběma doprovázeným. Druhá zásada ukládá doprovázejícím nezpochybnovat nic, o čem doprovázený pár hovoří, co si plánuje, představuje, o čem ve své zamilovanosti sní. Trvale naopak mají dávat najevo svou důvěru doprovázenému páru. To souvisí s třetí zásadou, která doprovázejícím radí, aby při každé příležitosti posilovali vzájemnou důvěru doprovázeného páru. „Manželská důvěra je základem manželské lásky.“¹⁰³

Snahou doprovázejících má být snaha, aby doprovázený pár sám nacházel nová pravidla a zásady pro rozvíjení svého manželského vztahu, než přijímal rady a vzorce chování jiných. Jde o to podpořit budování vlastního manželství jako originálního uměleckého díla.

Pro tento záměr je potřeba tuto službu „zakotvit v místní církvi, farnosti či diecézi, doloženou patřičným pověřením místní církevní autority.“¹⁰⁴ A poté řešit praktickou stránku, to znamená získávat a školit vhodné manželské páry, které by mohly službu párového doprovázení mladých manželů vykonávat. K tomu bude potřeba ustanovit skupinu školitelů a vypracování osnovy kurzu, včetně praktického nácviku dovedností s použitím supervize videozáznamů.¹⁰⁵

¹⁰⁰ ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 52.

¹⁰¹ PAPEŽ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, O hlásání evangelia v současném světě, (24. listopadu 2013), Paulínky Praha 2014, čl. 169.

¹⁰² Srov. ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JINDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015, s. 53.

¹⁰³ Tamt. s. 65.

¹⁰⁴ Tamt. s. 71.

¹⁰⁵ Tamt. s. 72.

Autoři se v poslední kapitole věnují tématu doprovázení mladých manželů k duchovní zralosti. Ze své bohaté terapeutické zkušenosti dovozují, že primární v doprovázení by mělo být rozvíjení manželské lásky a do tohoto procesu by mohly být opatrně včleňovány prvky společné spirituality.¹⁰⁶ „Jako by Bůh viděl raději napřed lidskou lásku, která k jejímu původci stále s větší vděčností směřuje.“¹⁰⁷

V souvislosti s doprovázením mladých manželů zmiňují autoři knihy i roli kněze. V první řadě připomínají jeho nezastupitelnou úlohu jako vysluhovatele svátosti smíření, ve které zprostředkovávají smíření s Bohem i vzájemné odpouštění. Kromě toho může kněz navázat na podporu mladé dvojice při přípravě ke sňatku i ve vzájemné komunikaci po svatbě.¹⁰⁸ Takové doprovázení popisuje například kněz Jan Balík, který má zkušenost s potřebou mladých manželů probrat s knězem nejrůznější situace, které jim dělají starosti a pomůže jim společný rozhovor, naslouchání a zkušenosti.¹⁰⁹

3.4. Malá sonda do života mladých manželů Hodonínského děkanátu

Jak jsem již uvedl, jsme s manželkou devátým rokem součástí děkanátního týmu, který zabezpečuje bezprostřední a často jedinou přípravu mladých snoubenců před vstupem do církevního manželství. Ročně tuto přípravu absolvuje cca 30 - 40 snoubeneckých párů z celého děkanátu. Postupně tento způsob přípravy (blíže popsany v příloze č. 3) využívá většina kněží děkanátu.

Vzhledem k tomu, že se souhlasem snoubenců uchováváme jejich mailové adresy, připravil jsem stručný dotazník a obeslal je. Obesláno bylo celkem 219 snoubenců – jednotlivců formou anonymního dotazníku přes google disk. Odpovědělo celkem 50 mladých manželů. Z jejich odpovědí jsem se snažil zjistit, jaké obtíže ve svém manželství řeší, zda využívají některé stávající pastorační aktivity, a také co jim brání je využívat. Zajímalo mne také, jak po letech hodnotí absolvovanou bezprostřední přípravu.

¹⁰⁶ Tamt. s. 100.

¹⁰⁷ Tamt. s. 99.

¹⁰⁸ Srov. tamt. s. 105-111.

¹⁰⁹ Srov. BALÍK JAN, *Na cestě s mladými*, O službě církve mladým lidem, Paulínky, Praha 2004, s. 446.

Z tohoto ilustračního dotazníku jsem chtěl zjistit, zda manželé řeší problémy, u jejichž řešení by rádi přivítali inspiraci či pomoc skrze některou z nabídek, které jsou uvedeny v kapitolách 3.1 – 3.3. Také jsem si chtěl potvrdit předpoklad, že by mohli přivítat, kdyby taková nabídka byla blíže jejich bydliště a že jim v jejich využívání brání překážky, které může pomoci vyřešit dobře organizovaná pastorační činnost ve farnosti. Z odpovědí respondentů vycházejí následující grafy a komentáře.

Odpovědi zaslalo 18 mužů a 32 žen, kteří reprezentují 39 manželství. Doba trvání manželství je dva až osm let a manželé mají většinou jedno nebo dvě děti. Častá jsou také manželství dosud bezdětná, více informací je v následujících grafech:

Graf č.14: Délka manželství u mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

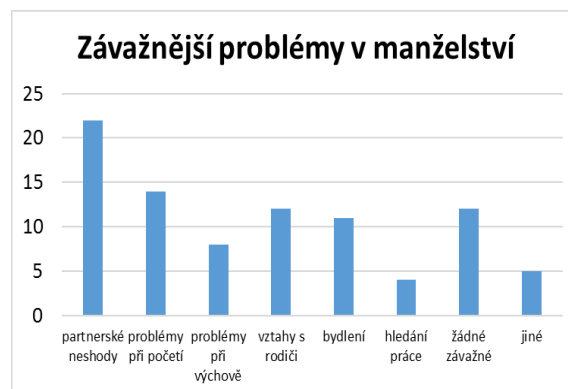
Graf č.15: Počet dětí v manželství mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Další otázka se týkala subjektivního hodnocení jejich manželství, známkovat měli jako ve škole ve škále 1-5. Průměrná výsledná známka je 1,78 (přesné rozložení je v grafu č. 16) s tím, že manželé přidávali i slovní hodnocení. To nejsmutnější hodnocení pětiletého manželství znělo: „nešťastné“, které patřilo k jediné známce 4. Z těch mnoha pozitivních hodnocení uvádím některá: „harmonie“, „skvělé“, „spokojené, milující, věrné“, „stále se rozvíjející“ nebo „nečekala jsem, že to bude tak krásné a že po pěti letech budeme mít s manželem tak krásný vztah, i když jsou samozřejmě těžké chvíle, naše manželství je krásné“. Některá hodnocení připouštěla úskalí, komplikace a prostor pro zlepšování, jako například: „láska, porozumění, ale tvrdohlavost“, „je to jako na houpačce“, „učíme se společnému životu“, manželství vzkvétá, neshody jsou u nás tématem k řešení“, pevné manželství s prostorem pro zlepšování“.

Mezi závažnými situacemi, které manželé v manželství řešili, nejčastěji zaškrtnuli „partnerské neshody“, „problémy při početí dítěte“, „vztahy s rodiči“ a „starosti s bydlením“. Podrobnosti jsou uvedeny v grafu č. 17. O rozchodu uvažovalo během manželství 21 % respondentů.

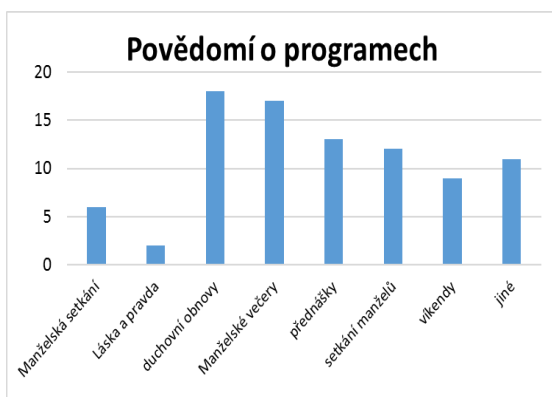
Graf č.16: Hodnocení manželství mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření (známkování jako ve škole).

Graf č.17: Uvedené závažnější problémy v manželství mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření (mohli volit více možností).

Další otázky se týkaly znalosti aktivit na posilování duchovního, a zejména manželského a rodinného života a případné účasti na nich. 30 % zúčastněných manželů nevedlo znalost žádné z nabízených aktivit (viz graf č. 18). Nejvíce respondentů ví o existenci duchovních obnov (17), dále kurzu Manželské večery (16), přednášek (11) a setkání manželů (10). Znalost Manželských večerů pravděpodobně souvisí s tím, že Centrum pro rodinu a sociální péči Hodonín, které tento kurz pravidelně pořádá, zasílá pozvánky i na mailové adresy absolventů přípravy snoubenců. Účast manželů na těchto aktivitách už je však mizivá, takové akce (alespoň jedenkrát), se zúčastnilo 12 % účastníků ankety. Konkrétně se některý z manželů zúčastnil přednášky pro ženy, přednášky Marka Orko Váchy, duchovní obnovy nebo setkání manželů. Jeden pár je zapojen v Schönstattsckém hnutí.

Na otázku, co jim nejvíce brání v účasti na nabízených aktivitách, si respondenti vybrali nejčastěji „nedostatek času“, „malé děti bez možnosti hlídání“ a „malá podpora partnera“ – viz graf č. 19.

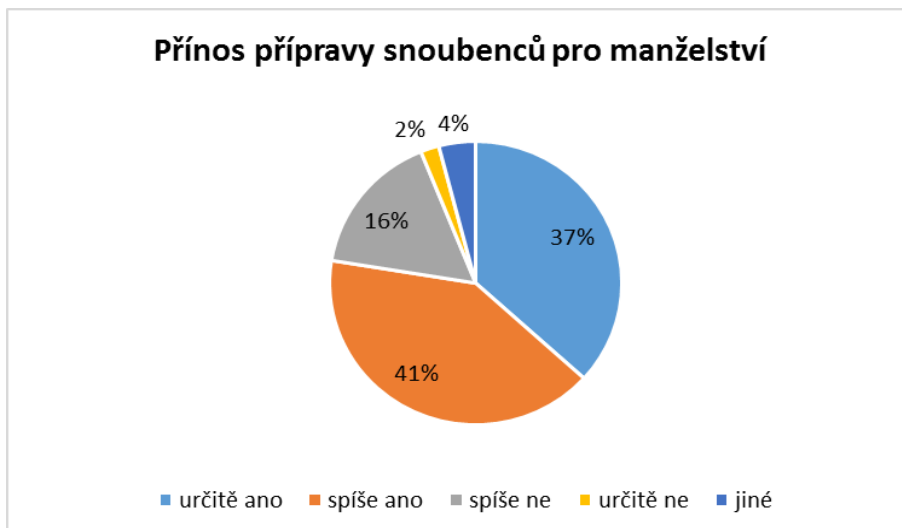
Graf č. 18: Znalost uvedených programů mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Graf č. 19: Překážky v účasti na programech pro podporu manželství uvedené mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

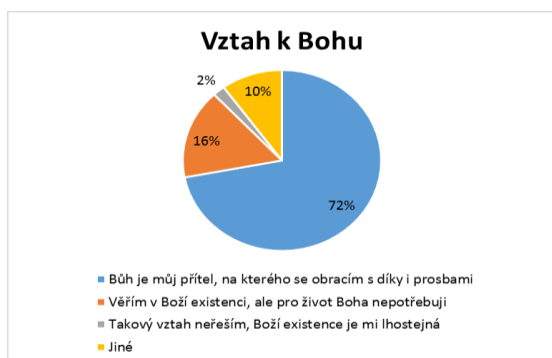
40 % účastníků ankety by přivítalo, kdyby se podobné aktivity na podporu partnerského a rodičovského vztahu konaly přímo ve farnosti nebo alespoň v rámci děkanátu. Mezi tématy, které by je zajímaly, uvedli: výchova dětí ve víře, alkohol v rodině, komunikace mezi manžely, pomoc s problémy při početí, o omluvě a naplňování společných potřeb, jak najít společnou řeč při výchově, sexuální problematika. Témata komunikace a výchova dětí se objevovaly opakovaně.

S velkým očekáváním jsem vyhodnocoval odpověď na otázku „Pomohla Vám pro budování Vašeho manželství nějakým způsobem příprava snoubenců, kterou jste v rámci hodonínského děkanátu absolvoval/-a?“. Odpovědi byly velmi pozitivní. Více než tři čtvrtiny odpovídajících uvedla, že jim příprava „určitě pomohla“ nebo „spíše pomohla“, což je pro připravující páry příjemným oceněním a povzbuzením do další práce. O to více se nabízí možnost na takto pozitivní hodnocení navázat další nabídkou pro mladé manžele.

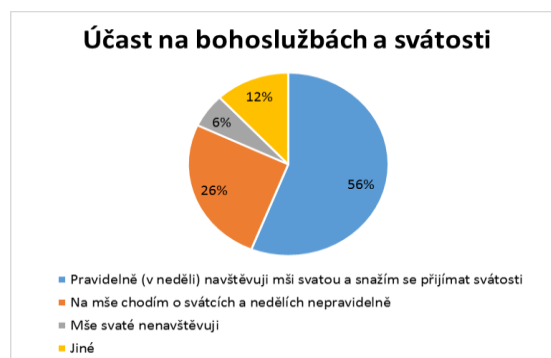

Graf č.20: Odpověď mladých manželů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření na otázku: „Pomohla Vám pro budování Vašeho manželství nějakým způsobem příprava snoubenců, kterou jste absolvovali v hodonínského děkanátu?“

Na závěr odpovídali respondenti na několik dotazů týkajících se jejich duchovního života, praktikování víry, zapojování do života farnosti a společenství. Odpovědi jsou zobrazeny v následujících grafech č. 21, 22 a 23:

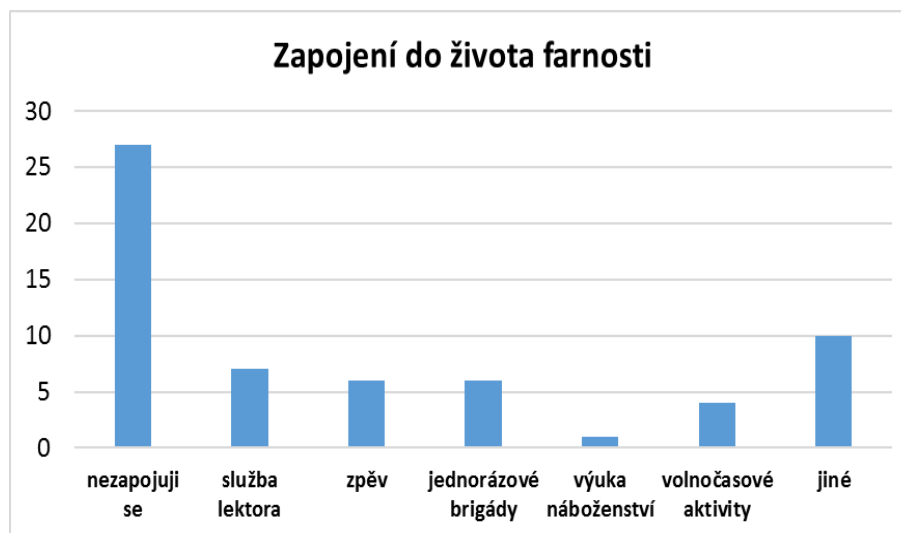
Graf č.21: Vztah k Bohu mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Mezi odpověďmi „Jiné“ např. zaznělo: „Bůh je milující otec, na kterého ale často zapomínám a kterého zanedbávám“ nebo „Věřím v boha, ale svůj vzat k němu je teprve na začátku. Pokřtěn jsem byl teprve před 3 lety.“

Graf č.22: Praktikování víry mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Mezi odpověďmi „Jiné“ např. zaznělo: „Snažím se mše svatě navštěvovat, ale ne vždy se mi to daří“ nebo „Bůh je všude kolem nás a k víře nepotřebuji navštěvovat mše svatě, ale raději si na něj vzpomenu při modlitbě kdykoliv jindy.“

Podle odpovědí je pravděpodobné, že se do dotazníkového šetření zapojili manželé žijící „blíže církvi“, jak vyplývá z porovnání grafů č. 7, 8, 11, 12 na straně 31 a grafu č. 22 na předešlé straně. Pouze jeden pár je však zapojen do farního společenství, což je skutečnost, na kterou by se kněží a pastorační pracovníci měli více zaměřit.

Menší část účastníků ankety nějakým (byť jednorázovým) způsobem participuje na životě farnosti, jak ukazuje graf č. 23. To však není tak nečekané. I ze své zkušenosti vím, a doporučujeme to i snoubencům, že v prvních letech manželství je důležité věnovat čas hlavně vzájemnému vztahu a rodině, zapojení do farnosti vyplyne postupně. Některé maminky s malými dětmi se již třeba zapojují do farního klubu maminek. Podmínkou však samozřejmě je, aby kontakt mezi farností a rodinou existoval.

Graf č.23: Zapojení mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, do života farnosti. Mezi odpověďmi „jiné“ bylo například uvedeno: „varhaník a vedení sboru“, „akolyta“, „klub maminek“ nebo „momentálně máme malé děti a nezapojujeme se, až děti odrostou, budeme se zase zapojovat.“

I když je vzorek odpovědí poměrně malý a nedá se hovořit o jeho reprezentativnosti, přesto je tento náhled do názorů mladých manželů podnětný a potvrzuje nutnost věnovat velkou péči jak přípravě na manželství, tak následné péči o mladá manželství ze strany farního společenství.

4. ZÁVĚR

Pastorace manželství a rodin, zejména v prvních letech po svatbě je závažným úkolem. Je požadována většinou církevních dokumentů z doby po Druhém vatikánském koncilu. Její potřeba vyplývá z velkých společenských změn posledních desetiletí, kdy vymizely zásadní společenské a ekonomické mechanismy, které udržovaly manželství pohromadě, tak jak tomu bylo dříve. Trvalost manželství závisí na pevnosti vztahu, který je nutné vědomě každodenně budovat. Toto umění každodenní péče o manželský vztah se však nikde systematicky nevyučuje. Lidé jsou dlouhá léta vzděláváni, aby mohli vykonávat své profesní povolání, ale na životní povolání manžela a manželky nebo otce a matky žádné školy nejsou. Existují však programy, které se tuto absenci snaží doplnit a církve by v jejich systematické nabídce měla jít příkladem. Církve je totiž jednou z mála institucí, která si uvědomuje, že trvalý manželský vztah a rodina jsou nepřekonanou a nenahraditelnou společenskou jednotkou, která předává život, lásku a víru.

Tato péče církve musí být vědomá, trvalá a systematická. Začít musí přípravou na manželství ve fázi vzdálené, bližší a bezprostřední přípravy. Jak v práci dokladuji, ani jedna tato fáze přípravy není v České republice rozvinutá do podoby celonárodního koordinovaného systému, jak to vyžaduje například instrukce Papežské rady pro rodinu z roku 1996. Zlepšení situace v této oblasti považuji za první důležitý krok k pastoraci mladých manželství. Konkrétní dílčí projekty, které fungují a mohou být vzorem pro celou zemi, existují. V oblasti bližší přípravy je to například Škola partnerství nebo Snoubenecká setkání v rodině Sdružení salesiánů spolupracovníků. V oblasti bezprostřední přípravy a pastorace rodin obecně lze inspiraci čerpat ze systémového přístupu Arcidiecéze Olomoucké, která v každém děkanátu iniciovala zřízení děkanátních center pro rodinu a modelů bezprostřední přípravy, ze kterých se při případné metodice může vycházet, je více, a mohou být přizpůsobovány místním specifickým podmínkám. Příklady konkrétních projektů bližší a bezprostřední přípravy jsou v příloze diplomové práce.

V rámci přípravy je v mladých lidech potřeba upevnit křesťanský pohled na manželství, zejména vědomí jednoty a nerozlučitelnosti manželského svazku, vzájemné věrnosti a otevřenosti novému životu.

V práci jsem se snažil doložit, že kvalitní bližší přípravu absolvuje cca 4 % budoucích manželů a některou z forem bezprostřední přípravy projde minimálně 30 % snoubenců. Vezmeme-li v úvahu bezprostřední přípravu, kterou poskytují individuálně jednotliví kněží, a jejichž počty nejsou nikde evidovány, může tento podíl přesáhnout polovinu.

Příležitostí pro výrazné zlepšení systému přípravy je končící „zkušební“ šestileté období Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství a deklarovaný plán vydat směrnici novou, která již nebude doporučující, ale závazná. Pro její plnění však jednotlivé diecéze budou muset počítat s personálním a organizačním zajištěním.

Přípravu na manželství považuji za klíčovou pro další smysluplnou a široce zaměřenou pastorační práci mladých manželství.

V péči o mladé lidi vidím dvě linie.

Tou první je systematická práce s aktivní mládeží, jejíž jádro je tvořeno mladými lidmi z aktivních křesťanských rodin. Tito mladí lidé dobrovolně a vědomě absolvují často bližší přípravu na manželství, jsou k tomu vedeni svými rodiči, zejména jejich příkladem a svědectvím, že o manželství je třeba neustále pečovat, od samého začátku vztahu. Takové páry se potom aktivně zapojují také do bezprostřední přípravy a pomáhají ve skupinkách vytvářet pozitivní atmosféru a pomáhají vnášet a potvrzovat křesťanský pohled na manželství. Tyto páry se potom také samy zajímají o další nabídku pro podporu manželského a rodinného života a postupně přijímají v takovýchto aktivitách rozličné role, kterými slouží druhým.

Druhou linií je péče o mladé lidi, kteří ve víře „zvlažněli“, to znamená, že pravidelně nenavštěvují bohoslužby, nepřijímají svátosti, a tudíž nejsou v kontaktu s farností a nevyhledávají nabídky církevního společenství (mládež, škola partnerství apod.). Tito mladí lidé se s církví setkávají při povinné bezprostřední přípravě na manželství. Samozřejmě, pokud se vůbec rozhodnou uzavřít manželství, a to dokonce svátostně. Budme za to rádi a pokusme se navázat přetrhané vazby a kontakty mezi nimi a církevním společenstvím. Cestou je jistě dobře promyšlená a realizovaná forma bezprostřední přípravy, která by měla nabídnout možnost prožívat tuto přípravu v přiměřeně velkém společenství (4-6 párů) po přiměřeně dlouhou dobu (3 - 6 měsíců). Příprava nemůže působit jako „rychlou kurz“, který chtějí mít všichni rychle za sebou, ale měla by snoubencům přinést prožitek bezpodmínečného přijetí, lásky, společenství a

opravdového zájmu církevního společenství o jejich životy, budoucí manželství a rodinu. A znovu zdůrazňuji nutnost řízení, koordinace a evaluace na úrovni diecézí, kde vzorem může být Olomoucká arcidiecéze s jasnou metodikou a strukturou děkanátních center pro rodinu, které mají mj. přípravu snoubenců za úkol. Toto všechno by v nové směrnici ČBK mělo být zakotveno.

Na takto zvládnutou přípravu na manželství musí navazovat udržování aktivního kontaktu s novomanželky. Nejlépe ze strany místního ordináře, zejména pokud se na přípravě na svátost manželství osobně podílel nebo ze strany manželských párů, které se na přípravě také podílely. Způsoby komunikace s mladými manžely by měly být obsaženy v pastoračním plánu farnosti. Kontakt musí být samozřejmě na bázi osobního setkávání, tak aby zástupci církevního společenství uměli vhodně reagovat na potřeby mladé rodiny a v případě potřeby nabídnout pomoc.

Ideální by bylo nabídnout mladým manželům v prvním roce manželství doprovázení zkušeným manželským párem, jak je popsáno v kapitole 3.3.3., tato forma však zatím u nás není metodicky ani personálně zajištěna. Domnívám se, že by se však měla co nejdříve připravit a uvádět do praxe. Než bude zavedena, měly by být ve farnosti nebo na úrovni děkanátu pravidelně nabízeny programy na podporu manželství a rodičovství a také možnost zapojení do společenství manželů. Příklady takových programů jsem uvedl v kapitole 3.3. Z malé ankety mezi mladými manžely vyplývá, že by uvítali, kdyby se více aktivit konalo přímo ve farnosti nebo alespoň v rámci děkanátu.

Ze znalosti možných překážek u konkrétních manželských párů by jim církevní společenství mělo v maximální možné míře umožnit účast, tzn. pomoci v případě potřeby například s finanční stránkou, s hlídáním dětí apod. Jedna z překážek, kterou manželé uvedli v dotazníkovém šetření, je i nedostatek informací. Minimální možnou eliminací tohoto nedostatku je zasílání pozvánek na e-mailové kontakty z databáze snoubenců. Tyto kontakty by byly samozřejmě uchovávány pouze se souhlasem a již nyní jsou na některých místech k zasílání pozvánek využívány. Díky nim jsem také mohl oslovit bývalé snoubence v rámci dotazníkového šetření.

Vhodné programy pro vžívání mladých rodin do církevního společenství jsou také víkendy nebo prázdninové pobyty pro rodiny s malými dětmi. Tyto všechny aktivity by měly být opět plánovány a koordinovány, ideálně v rámci struktury

děkanátních center pro rodinu s řídicím diecézním centrem pro rodinu v úzké spolupráci s jednotlivými farnostmi.

Na závěr zopakuji své tvrzení z úvodu diplomové práce. Jsem stále více přesvědčen, že manželství a rodiny, které se denně snaží žít a naplňovat křesťanský ideál jednoty, nerozlučitelnosti, věrnosti a otevřenosti k plodnosti, jsou naprosto nezastupitelné a nenahraditelné pro budoucnost církve i celé společnosti. A proto si zaslouží maximální pomoc, péči a ochranu v každé farnosti a diecézi.

5. SEZNAM POUŽITÉ LIERATURY

AMBROS PAVEL, *Teologicky milovat církev*, Refugium, Velehrad 2003.

BALÍK JAN, *Na cestě s mladými*, O službě církve mladým lidem, Paulínky, Praha 2004.

BISKUPSKÁ SYNODA, *Závěrečná zpráva biskupské synody pro Svatého otce Františka (24. října 2015)*, čl. 40 [online]. Dostupné z <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/zaverecna-zprava-biskupske-synody-v-cestine/>.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Česká biskupská konference, Praha 2010.

DOLISTA JOSEF, *Naděje vložená do manželství*, teologicko-pastorální studie, Matice cyrilometodějská s.r.o., Olomouc 1994.

II. VATIKÁNSKÝ KONCIL. Pastorální konstituce *Gaudium et spes*, O církvi v dnešním světě (7. prosince 1965) in Dokumenty II. vatikánského koncilu, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, O úkolech křesťanské rodiny v současném světě (22. listopadu 1981), Zvon, Praha 1996.

JAN PAVEL II., *apoštolský list Mueliris dignitatem*. Zvon, Praha 1992.

JAN PAVEL II., *Dopis rodinám.*, 1994 [online], dostupné na <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000388.pdf>.

JAN PAVEL II., Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě (30. prosince 1988), Zvon, Praha 1996.

JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Katecheze Jana Pavla II. o lidské lásce podle Božího plánu, Paulínky, Praha 2005.

KASPER WALTER, *Evangelium o rodině*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2014.

Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995.

Kodex kanonického práva, Zvon, Praha 1994.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, instrukce *Donum vitae* (22. února 1987), dostupné na <http://www.kebrle.cz/katdocs/DonumVitae.htm>.

KONZAL JAN, *Ke vztahu partnerů a šancím dnešní rodiny* in VYBÍRAL JAN (ed.), *Pastorální a etické výzvy v oblasti manželství, rodiny a sexuality*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Blansko 2008.

MIRAS JORGE, BAÑARES JUAN IGNACIO, *Manželství a rodina*, Axis – asociace pro šíření dobré literatury, Pardubice 2014.

PAPEŽ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, O hlásání evangelia v současném světě, (24. listopadu 2013), Paulínky Praha 2014.

PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU, *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), sekretariát České biskupské konference, Praha 2001.

POŘÍZ JAN, *Manželství a sexualita u sv. Augustina*, in *Teologické texty 2* (2008) [online]., dostupné na: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2008-2/Manzelstvi-a-sexualita-u-sv-Augustina.html>.

SKALICKÝ KAREL, *Radost a naděje*. Křesťanská akademie, Řím 1968.

WEST CHRISTOPHER, *Teologie těla pro začátečníky*, Stručný úvod do sexuální revoluce Jana Pavla II., Paulínky, Praha 2010.

ŠTAUD VÁCLAV, *Viola a Augustin Svobodovi: Pomáhají farnosti rodinám dost?* in *Katolický týdeník* 10 (2016).

ZEMAN JOSEF, ŠRAJER JIDŘICH, KOTVRDA JINDŘICH, *Doprovázení mladých manželů ke zralému vztahu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2015.

6. SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

20 let Manželských setkání, Sborník konference Potřeba a možnosti podpory manželství a rodiny v současnosti [online], dostupné na http://www.setkani.org/ms_konference_20let.pdf.

Centrum pro rodinný život [online], dostupné na <http://www.ado.cz/obsah/centrum-pro-rodinny-zivot>.

Historie Manželských setkání [online], dostupné na <http://www.setkani.org/index.php?id=13>.

Informace o Centru pro rodinný život Olomouc a děkanátních centrech pro rodinu [online], dostupné na <http://www.rodinnyzivot.cz/?q=node/9>.

Jak probíhá kurz Manželské večery [online], dostupné na: http://www.manzelskevecery.cz/content/view/mv_prubeh.

Manželské večery [online], dostupné na: <http://www.manzelskevecery.cz/manzelskevecery>.

Ministry to the newly married [online], dostupné na <http://cgcatholic.org.au/faith-resources/marriage-family-and-relationship-resources/ministry-to-the-newly-married/>.

Nabídka kurzů Manželská setkání v České republice [online], dostupné na <http://www.manzelskasetkani.cz/kurzy.php>.

Programy pro ženy v obtížných situacích Centra pro rodinný život Olomouc [online], dostupné na: <http://www.rodinnyzivot.cz/?q=node/3>.

Přípravy na manželství [online], dostupné na <http://www.rodiny.cz/cirkev-a-rodina/pipravy-na-manelstvi>.

Škola partnerství – Modelový příklad bližší přípravy na manželství, Arcibiskupství Olomoucké a Centrum pro rodinný život, Olomouc 2016.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Přehled informací o církevních sňatcích v jednotlivých diecézích v letech 2013 – 2015

Tabulka č. 2: Přehled informací o blízké přípravě v jednotlivých diecézích

Tabulka č. 3: Přehled informací o bezprostřední přípravě v jednotlivých diecézích

Tabulka č. 4: Přehled informací o pastoračních aktivitách pro manžele a rodiny v jednotlivých diecézích

Tabulka č. 5, 6: Vyhodnocení odpovědí na vybrané otázky na kurzu Manželská setkání 2015 na Velehradě

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Délka chození před svatbou u snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.2: Délka chození před svatbou u snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.3: Podíl snoubenců bydlících před svatbou ve společné domácnosti v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.4: Podíl snoubenců bydlících před svatbou ve společné domácnosti v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.5: Účast na bohoslužbách účastnic přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.6: Účast na bohoslužbách účastníků přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.7: Účast na bohoslužbách účastnic přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.8: Účast na bohoslužbách účastníků přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.9: Přijímání svátostí účastnic přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.10: Přijímání svátostí účastníků přípravy snoubenců v Olomouci v období 2012 - 2015

Graf č.11: Přijímání svátostí účastnic přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 - 2016

Graf č.12: Přijímání svátostí účastníků přípravy snoubenců v hodonínském děkanátu v období 2015 – 2016

Graf č.13: Rozvodovost v ČR v závislosti na délce trvání manželství v letech 2003 – 2013 (ČSÚ)

Graf č.14: Délka manželství u mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Graf č.15: Počet dětí v manželství mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

Graf č.16: Hodnocení manželství mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření (známkování jako ve škole).

Graf č.17: Uvedené závažnější problémy v manželství mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření (mohli volit více možností).

Graf č.18: Znalost uvedených programů mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Graf č.19: Překážky v účasti na programech pro podporu manželství uvedené mladými manžely hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Graf č.20: Odpověď mladých manželů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření na otázku: „Pomohla Vám pro budování Vašeho manželství nějakým způsobem příprava snoubenců, kterou jste absolvovali v hodonínského děkanátu?“

Graf č.21: Vztah k Bohu mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Graf č.22: Praktikování víry mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Graf č.23: Zapojení mladých manželů hodonínského děkanátu, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, do života farnosti.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Identifikační list programu Škola partnerství pro bližší přípravu

1.	Diecéze	Arcidiecéze Olomoucká
2.	Lokalita, která program využívá Kde je realizován (farnost, vikariát, diecéze)? Jak velké území program zasáhne?	Program je realizován v Arcidiecézním centru života mládeže v Rajnochovicích. Absolventi jsou i z jiných diecézí, nejen Olomoucké.
3.	Název programu Je ustálen nějaký název pro konkrétní formu přípravy na manželství? Jaký?	Škola partnerství
4.	Zařazení programu Pokuste se zařadit program dle členění – vzdálená, bližší, bezprostřední	Bližší příprava na manželství.
5.	Subjekt, který přípravu provádí Diecéze, hnutí a třetí řády, například: Schoenstatt, Fokolare, Chemin Neuf, Salesianští spolupracovníci, ...	Centrum pro rodinný život ve spolupráci s Centrem pro mládež Olomoucké arcidiecéze Biskupské nám. 2, Olomouc 771 01
6.	Kontaktní osoba která ví o programu nejvíce + kontakt na ní. Adresa WWW	Alena Večeřová vecerova@arcibol.cz tel. 605 274 913 www.rodinnyzivot.cz
7.	Stručný popis – forma, metody, pomůcky Individuální, skupinová, přednášky, diskuse, úkoly pro snoubence, pracovní listy,	Probíhají formou přednášek, besed, práce ve skupinách, práce na úkolových listech, diskuze v párech i zážitkové techniky.
8.	Doba, termíny setkání se snoubenci Večery, víkendy, intervaly setkání	Skládá se ze 6 víkendů ve školním roce ve zhruba měsíčním intervalu.
9.	Časový rozsah programu Počet setkání, počet hodin trvání programu celkem. Celková kalendářní doba trvání přípravy pro účastníky?	šest setkání cca 230 hodin 6 – 7 měsíců
10.	Počet snoubenců Celkový počet snoubenců, kteří projdou tímto programem ve školním roce? Daří se vám uspokojit všechny zájemce o přípravu na manželství?	Cca 25 párů / kurz V některých letech nejsme schopni přijmout všechny zájemce.
11.	Lektoři zapojení do přípravy na manželství. Kdo jsou lektory, kteří přípravu	Kněží, manželské páry a odborníci. Tři manželské páry jako moderátoři skupin, v případě více skupin je

	realizují. (kněží, jáhni, manželské páry, katecheté, muži, ženy) Kolik je jich potřeba pro zajištění chodu programu v jednom školním roce? Je počet spolupracovníků dostačující?	moderátorem jen jeden z páru. Již 4 roky používáme jako jeden moderátorský pár novomanžele z předchozího kurzu.
12.	Vzdělávání Existuje systematické opakované vzdělávání lektorů zapojených do programu?	Jednou za rok Kurz pro lektory snoubenců. Po každém ročníku ŠP setkání moderátorů a spolupracujících kněží – zhodnocení a následně několik setkání k přípravě budoucího ročníku.
13.	Dokumentace Existuje dokumentace popisující způsob provádění tohoto programu? Pro vedoucí, pro účastníky?	Metodika pro lektory snoubenců vydaná v roce 2014. Základní osnova obsahu všech přednášek, podrobné programy jednotlivých víkendů a úkolové listy k jednotlivým přednáškám.
14.	Hodnocení Existují nějaké statistiky vypovídající o programu za poslední roky?	Každý ročník uzavíráme dotazníkem.

Příloha č. 2: Identifikační list programu bezprostřední přípravy na manželství – Děkanát Olomouc

1.	Diecéze	Olomoucká
2.	Lokalita, která program využívá Kde je realizován (farnost, vikariát, diecéze)? Jak velké území program zasáhne?	Děkanát Olomouc (v ostatních děkanátech olomoucké arcidiecéze přípravu na manželství realizují děkanátní centra pro rodinu)
3.	Název programu Je ustálen nějaký název pro konkrétní formu přípravy na manželství? Jaký?	Není ustáleno – používá se více názvů (Kurzy přípravy na manželství, Kurzy pro snoubence, Večerní a víkendové semináře přípravy na manželství, apod.)
4.	Zařazení programu Pokuste se zařadit program dle členění – vzdálená, bližší, bezprostřední	Bezprostřední příprava
5.	Subjekt, který přípravu provádí Diecéze, hnutí a třetí řády, například: Schoenstatt, Fokolare, Chemin Neuf, Salesianští spolupracovníci, ...	Přípravu realizuje Centrum pro rodinný život v Olomouci ve spolupráci s farnostmi
6.	Kontaktní osoba která ví o programu nejvíce + kontakt na ní. Adresa WWW	Mgr. Lucie Cmarová cmarova@arcibol.cz Tel. 733 755 955 www.rodinnyzivot.cz
7.	Stručný popis – forma, metody, pomůcky Individuální, skupinová, přednášky, diskuse, úkoly pro snoubence, pracovní listy,	Příprava je realizována formou přednášek, které jsou doplněny o aktivity typu „Icebreaker“, práci na úkolových listech v páru a o diskuzi ve skupinách.
8.	Doba, termíny setkání se snoubenci Večery, víkendy, intervaly setkání	Probíhají 4 večerní kurzy a 2 víkendové kurzy za rok. Večerní kurz se skládá ze čtyř setkání, na kterých se probírají témata, která jsou pro přípravu na manželství v Olomoucké arcidiecézi závazná. Víkendové kurzy jsou určeny pro zájemce, kteří chtějí do svého vztahu investovat více času a probírají se na nich další 4 témata, která nejsou součástí večerních kurzů. Večerní kurzy trvají 2 měsíce (4 setkání s rozestupem 2 týdnů). Víkendové semináře probíhají vždy od páteční večere do nedělního oběda.

9.	Časový rozsah programu Počet setkání, počet hodin trvání programu celkem. Celková kalendářní doba trvání přípravy pro účastníky?	Večerní kurz: 4 setkání od 17 do 19:30 hodin. Víkendový kurz: od pátku 18 hodin do neděle do 14 hodin.
10.	Počet snoubenců Celkový počet snoubenců, kteří projdou tímto programem ve školním roce? Daří se vám uspokojit všechny zájemce o přípravu na manželství?	V roce 2015 se všech kurzů přípravy na manželství v Olomouci zúčastnilo 106 párů. Večerní kurzy jsou pro snoubence, kteří požadují církevní sňatek, v naší diecézi závazné. Funguje spolupráce s kněžími, kteří páry na přípravu posílají. Většina párů, které v naší diecézi žádají o církevní sňatek, se tedy kurzů zúčastní.
11.	Lektoři zapojení do přípravy na manželství. Kdo jsou lektory, kteří přípravu realizují. (kněží, jáhni, manželské páry, katecheté, muži, ženy) Kolik je jich potřeba pro zajištění chodu programu v jednom školním roce? Je počet spolupracovníků dostačující?	Lektory na večerních a víkendových kurzech jsou manželské páry (různého věku, různé délky trvání manželství, vzdělání, povolání), na víkendových kurzech využíváme také odborníky (odborní poradci) a kněze.
12.	Vzdělávání Existuje systematické opakované vzdělávání lektorů zapojených do programu?	Jednou za rok probíhá 24 hodinový základní kurz pro lektory snoubenců. A jednou ročně také probíhá 8 hodinový seminář na aktuální téma týkající se přípravy na manželství.
13.	Dokumentace Existuje dokumentace popisující způsob provádění tohoto programu? Pro vedoucí, pro snoubence?	Metodika pro lektory snoubenců vydaná v roce 2014.
14.	Hodnocení Existují nějaké statistiky vypovídající o programu za poslední roky?	Ano, statistiky za rok 2012 – 2015.

Příloha č. 3: Identifikační list programu bezprostřední přípravy na manželství – hodonínský děkanát

1.	Diecéze	Brněnská
2.	Lokalita, která program využívá Kde je realizován (farnost, vikariát, diecéze)? Jak velké území program zasáhne?	hodonínský děkanát
3.	Název programu Je ustálen nějaký název pro konkrétní formu přípravy na manželství? Jaký?	Kurz přípravy na život v manželství
4.	Zařazení programu Pokuste se zařadit program dle členění – vzdálená, bližší, bezprostřední	bezprostřední
5.	Subjekt, který přípravu provádí Diecéze, hnutí a třetí řády, například: Schoenstatt , Fokolare, Chemin Neuf, Salesianští spolupracovníci, ...	Centrum pro rodinu a sociální péči Hodonín ve spolupráci s děkanátem Hodonín
6.	Kontaktní osoba která ví o programu nejvíce + kontakt na ní. Adresa WWW	Lucie Ambrozková, ambrozkova@cprhodonin.cz , www.cprhodonin.cz (http://www.cprhodonin.cz/rodinne-centrum/partnerske-vztahy), www.farnosthodonin.cz
7.	Stručný popis – forma, metody, pomůcky Individuální, skupinová, přednášky, diskuse, úkoly pro snoubence, pracovní listy,	Skupinová setkání 4-6 párů snoubenců v domácnostech lektorských párů, kombinace přednášky, diskuze, předem dostávají snoubenci otázky pro prodiskutování v páru
8.	Doba, termíny setkání se snoubenci Večery, víkendy, intervaly setkání	Večer všedního dne, po týdnu. Alternativně probíhá též samostatný kurz, který celý vede jeden lektorský pár – v něm je zařazen i víkendový pobyt, intervaly setkání jsou individuálně přizpůsobené – 1-3 týdny
9.	Časový rozsah programu Počet setkání, počet hodin trvání programu celkem. Celková kalendářní doba trvání přípravy pro účastníky?	6témat = 6 setkání, předchází jim jedno informační setkání na faře. Délka jednoho setkání 2 – 4 hodiny. Jeden běh trvá 7 týdnů.
10.	Počet snoubenců Celkový počet snoubenců, kteří	Cca 40 párů (celkem obvykle 8 běhů ročně). V prvním pololetí roku bývá

	projdou tímto programem ve školním roce? Daří se vám uspokojit všechny zájemce o přípravu na manželství?	přetlak, snoubence zařazujeme do běhů jak je místo, výjimečně někteří zvolí alternativně přípravu s knězem.
11.	Lektoři zapojení do přípravy na manželství. Kdo jsou lektory, kteří přípravu realizují. (kněží, jáhni, manželské páry, katecheté, muži, ženy) Kolik je jich potřeba pro zajištění chodu programu v jednom školním roce? Je počet spolupracovníků dostačující?	Manželské páry, výjimečně (při náhlém nedostatku párů) kněz. Každé téma má na starosti jiný manželský pár, jeden pár pak vede samostatný běh, tj. celkem je zapojeno přibližně 7 manželských párů. Tým spolupracovníků se obměňuje, zatím se daří jej zajistit.
12.	Vzdělávání Existuje systematické opakované vzdělávání lektorů zapojených do programu?	Pro lektorské páry zajišťujeme přednášky, nejedná se ale o systematické vzdělávání.
13.	Dokumentace Existuje dokumentace popisující způsob provádění tohoto programu?	K dispozici jsou otázky pro snoubence a každý lektorský pár si zpracovává své téma.
14.	Hodnocení Existují nějaké statistiky vypovídající o programu za poslední roky? Existují nějaké kvantitativní a kvalitativní hodnocení na úrovni diecéze?	V každém běhu dáváme snoubencům na konci kurzu dotazník, ve kterém vyplňují svou spokojenost na organizaci a formu přípravy a na jednotlivé večery, včetně kvalit přednášejících. O hodnocení na úrovni diecéze mi není nic známo.

Příloha č. 4: Identifikační list programu přípravy na manželství – Sdružení salesiánských spolupracovníků.

1.	Diecéze	Vedení programu – sídlo, je v diecézi pražské
2.	Lokalita, která program využívá	Program je realizován ve 14 ti obcích V diecézích – pražská, litoměřická, českobudějovická, královéhradecká, brněnská
3.	Název programu	SNOUBENECKÁ SETKÁNÍ V RODINĚ
4.	Zařazení programu	Bližší příprava
5.	Subjekt, který přípravu provádí	Program vznikl ve Sdružení salesiánských spolupracovníků a je jím také řízen. Vlastní přípravu provádí vyškolené manželské páry.
6.	Kontaktní osoba	Hana a Petr Imlafovi Kloknerova 10, Praha 4, 148 00 petr.imlauf@gmail.com , 737 203 368 http://snoubenci.asczech.cz/
7.	Stručný popis – forma, metody, pomůcky	Jedná se o přípravu na manželství v rodinách vedoucích manželských párů. Převážně ve společenství „snoubenců“, maximálně pěti párů. Snoubenci dostávají tematické otázky k osobnímu prodiskutování do příštího setkání. Nad těmito otázkami se v následujícím večeru diskutuje společně. Vedoucí manželský pár diskusi moderuje, sdílí své osobní zkušenosti s životem v souladu s učením církve o křesťanském manželství. Snoubenci mají také příležitost slyšet různé názory svých vrstevníků v podobné životní situaci.
8.	Doba, termíny setkání se snoubenci	Nejobvyklejší formát je: Setkání se uskutečňují večer. Interval setkávání je cca 3 týdny.
9.	Časový rozsah programu	Úplný program je 10 setkání, včetně prvního individuálního. Jedno setkání trvá cca 2 hodiny Období: říjen – červen, cca 9 měsíců
10.	Počet snoubenců	Průměrný počet snoubenců v letech 2005 – 2015 je cca 130 za jeden školní rok. Všechny zájemce, kteří se hlásí v řádném období červenec – říjen, se daří zařadit do kursů.
11.	Lektoři zapojení do přípravy na manželství.	Lektory jsou výhradně manželské páry, které prošly úvodním Výcvikovým kursem. Mají již alespoň jedno dítě a tedy zkušenost rodičovství. Protože klademe důraz na pravdivé svědectví

		<p>manželů, vybíráme lektory mezi těmi, kteří žijí v souladu s učením církve ve smyslu encykliky <i>Humanae Vitae</i>.</p> <p>V návaznosti na poptávku v konkrétní lokalitě organizujeme Výcvikový kurs pro vhodné manželské páry.</p>
12.	Vzdělávání	<p>Od našich lektorských párů vyžadujeme účast na vzdělávacím semináři, který pořádáme 1x ročně.</p> <p>V říjnu 2015 se uskutečnil v pořadí již 12. seminář.</p>
13.	Dokumentace	<p>A02_Hlavni_manual_popisujici_cely_projekt A04_Temata_kterym_se_venujeme A05_Strucne_predstaveni_programu B01_Priprava_novych_vedoucich_paru B02_Pripravny_kurz_dokument_pro_vedouci_pary B02-P01_FormB01_Program_pripravneho_kurzu B02-P03_Doplnekove_texty B02-P04_Dokument_papezske_rady_pro_rodinu B03_Pripravny_kurz_jak_organizovat B03-P01_Co_cekavame_od_vedoucich_paru B03-P02_Pozadavky_na_externiho_organizatora B03-P03_Duvody_neplatnosti_manzelstvi FormB01_Program_pripravneho_kurzu FormB02_Osvedceni_pro_nove_vedouci FormB03_Hodnoceni_pripravneho_kurzu FormD01_Evidence_lidi_uvodni FormD03_Hodnoceni_roku_vedoucim_parem FormD04_OsvedceniSnoubencum Form_Prihlasovaci_formular Otazky_pro_feedback_snoubencu</p>
14.	Hodnocení	<p>Počet vedoucích manželských párů evidovaný od r. 2005, cca 25 párů.</p> <p>Počet snoubenců v jednotlivých letech od r. 2005, průměrně 130 účastníků.</p> <p>Zpětná vazba od vedoucích párů je vyžadována každý rok po ukončení kursu.</p> <p>Zpětná vazba od snoubenců získaná internetovým dotazníkem začala být shromažďována v roce 2014.</p>